

GODIŠNJE IZVJEŠĆE ZA 2018. GODINU O MIGRACIJAMA I AZILU U HRVATSKOJ

NACIONALNO IZVJEŠĆE (2. DIO)

SADRŽAJ

Sažetak

- 1. UVOD**
- 2. KONTEKST RAZVOJA POLITIKE AZILA I MIGRACIJE**
- 3. ZAKONITE MIGRACIJE**
- 4. MEĐUNARODNA ZAŠTITA I AZIL**
- 5. MALOLJETNICI BEZ PRATNJE I OSTALE UGROŽENE SKUPINE**
- 6. INTEGRACIJA**
- 7. DRŽAVLJANSTVO I OSOBE BEZ DRŽAVLJANSTVA**
- 8. GRANICE, SCHENGEN I VIZE**
- 9. IREGULARNE MIGRACIJE I KRIJUMČARENJE MIGRANATA**
- 10. TRGOVANJE LJUDIMA**
- 11. POVRATAK I READMISIJA**

SAŽETAK

Europsku migracijsku mrežu (EMN) koordinira Europska komisija. U svakoj državi članici EU-a i Norveškoj uspostavljene su Nacionalne kontaktne točke (EMN NCP). Nacionalna kontaktna točka EMN-a Hrvatska financirana je od strane Europske Komisije i Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: MUP).

Ovo je četvrto Godišnje izvješće o migracijama i azilu koje je sastavila Nacionalna kontaktna točka (NCP) EMN-a Hrvatska, a obuhvaća razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine. Svrha je Godišnjeg izvješća o migracijama i azilu pružiti pregled najznačajnijih politika i razvoja zakonodavstva o azilu i migracijama u Hrvatskoj, kao i pregled političkih i javnih rasprava na području azila i migracija. Poseban naglasak stavljen je na promjene vezane uz razvoj na razini EU-a. Izvješće obuhvaća sljedeće teme: zakonite migracije, međunarodnu zaštitu, maloljetnike bez pratnje i druge ranjive skupine, integraciju, povratak, nezakonite migracije, uključujući krijumčarenje i borbu protiv trgovanja ljudima. Izvješće također prikazuje odabrane statistike. Što se tiče institucionalnog okvira, u Hrvatskoj su se tijekom 2018. godine dogodile neke promjene koje su u vezi s hrvatskom politikom migracija i međunarodne zaštite. Razvoj u zakonodavnom području odnosi se na donošenje Izmjena i dopuna Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti i usvajanje novog Zakona o strancima što je istaknuto u ovome izvješću.

1. UVOD

Tijekom 2018. godine teme migracije i azila dobile su najveću pozornost medija uoči usvajanja Globalnog kompakta za sigurnu, urednu i redovitu migraciju u Marrakechu.

Što se tiče zakonodavstva, došlo je do izmjena Zakona o strancima i Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. Donošenjem izmjena i dopuna Zakona o strancima, u području zakonitih migracija došlo je do određenih promjena, osobito u pogledu uvjeta ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, pripravnništva, volontiranja, programa razmjene učenika ili obrazovnih projekata i *au paira* (transponiranje Direktive EU 2016/801).

U području tržišta rada, kvota za zapošljavanje državljana trećih zemalja u 2018. godini povećana je za 327 % u odnosu na 2017. godinu, što je značajno povećanje planiranog broja radnih dozvola.

Što se tiče dijaspora, 2018. godine, za sve Hrvate koji se žele vratiti u svoju domovinu ili se žele informirati o određenim pitanjima, osnovana je posebna organizacijska jedinica Središnjeg državnog ureda za Hrvate u inozemstvu koja se naziva Ured dobrodošlice. Dana 22. listopada 2018. u Dubrovniku je organizirana prva HR EMN NCP konferencija na temu uključivanja dijaspora u razvoj zemlje podrijetla.

Nakon što je migrantska ruta Zapadnog Balkana službeno zatvorena na temelju sporazuma između šefova država i vlada u ožujku 2016. godine, Republika Hrvatska počela je jačati svoje kapacitete na granici, u prihvatu i azilu kako bi osigurala učinkovitu kontrolu najduže granice zemalja Europske unije, te mogućnost neselektivnog pristupa postupku međunarodne zaštite.

Različite mjere rezultirale su potpunom kontrolom istočne granice sa Srbijom i napretkom u postizanju kontrole granice s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. U cilju osiguranja pristupa međunarodnoj zaštiti za sve osobe u stvarnoj potrebi, planira se uspostavljanje novog prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite, zajedno s dva postojeća.

Hrvatska je svoje napore usmjerila na provedbu sheme preseljenja ranjivih osoba iz Turske. Republika je Hrvatska u potpunosti ispunila svoje zahtjeve za preseljenjem i preselila 152 državljana Sirije. Kao dodatnu mjeru solidarnosti, Vlada Republike Hrvatske donijela je

Odluku o preseljenju dodatnih 100 sirijskih izbjeglica iz Turske u listopadu 2017. godine a čija je provedba u tijeku.

1.1. METODOLOGIJA I DEFINICIJE

Godišnje izvješće za 2018. godinu o migracijama i azilu izradila je EMN NCP Hrvatska na temelju zajedničkih specifikacija koje je razvila EMN, kako bi se olakšala usporedivost između izvješća svih država članica. Format je istovremeno u određenoj mjeri ostao fleksibilan, kako bi se omogućila izrada izvješća koje je usmjereno na nacionalnu publiku. Terminologija rabljena u kontekstu ovoga izvješća temelji se na izrazima i definicijama danim u EMN Glosaru (EMN, 2014.). Kako bi se omogućilo sažeto izvještavanje i olakšala usporedivost, Godišnje izvješće za 2018. godinu o migracijama i azilu, izvještava samo o značajnijim pomacima i raspravama u danoj godini. Stoga, za ovo izvješće, značajnim razvojem zakonodavstva smatraju se prijedlozi izmjena zakona, novi zakoni ili promjene u politici, dok je značajna rasprava definirana kao događaj o kojem se raspravljalo u nacionalnom parlamentu, relevantnim ministarstvima, političkim strankama ili dionicima civilnog društva i, posljedično, u medijima. Informacije (npr. EMN studije, izvješća, *ad hoc* upiti) pružila je EMN NCP Hrvatska preko svojih relevantnih dionika - te informiranjem kreatora politike doprinijela razvoju nacionalne politike. Izvješće se temelji na istraživanju i nije provedeno primarno istraživanje. Većinu informacija dostavili su pojedinci iz relevantnih sektora MUP-a Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu MUP) i drugih Vladinih odjela. Treba napomenuti da su statistički podaci navedeni u gore spomenutim poglavljima što se tiče dozvola za boravak, mogu razlikovati u odnosu na statističke podatke dobivene putem EUROSTAT-a, zbog različitih metodoloških metoda i perioda objavljivanja.

2. KONTEKST RAZVOJA POLITIKE AZILA I MIGRACIJE

Nakon što je Zapadno-balkanska ruta službeno zatvorena na temelju sporazuma između šefova država i vlada u ožujku 2016. godine, Republika je Hrvatska žurno počela jačati svoje kapacitete na granici, u prihvatu i azilu, kako bi osigurala učinkovitu kontrolu najduže kopnene granice Europske unije, te osigurala mogućnost neselektivnog pristupa postupku traženja međunarodne zaštite.

Danas Republika Hrvatska raspolaže sa 6.500 pripadnika granične policije i suvremenom tehničkom opremom koja se kontinuirano razvija s ciljem dodatne zaštite vanjskih granica, ali i sa ciljem pristupa schengenskom području. Ove mjere dovele su do potpune kontrole nad istočnom granicom sa Srbijom, a Hrvatska je na pravom putu da stanje na granici s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom dovede na istu razinu. Osim toga, i budući da Hrvatska želi osigurati pristup međunarodnoj zaštiti osobama koje to stvarno trebaju, smatra se da je uspostavljen novi prihvatni centar za tražitelje međunarodne zaštite, zajedno s dva postojeća. Hrvatska posebnu pažnju posvećuje ranjivim skupinama i djeci bez pratnje koja bez iznimke dobivaju skrbnika za brigu o svim svojim pravima.

Također, Republika je Hrvatska u **potpunosti ispunila svoju obavezu vezanu uz preseljenje** sukladno sa Zaključkom Vijeća od srpnja 2015. preseljenjem 152 državljana Sirije iz Turske. Kao dodatnu mjeru solidarnosti, Vlada Republike Hrvatske donijela je

Odluku o preseljenju dodatnih 100 sirijskih izbjeglica iz Turske u listopadu 2017. godine, čija je provedba u tijeku.

Nadalje, omogućen je pristup postupcima međunarodne zaštite za svaku osobu za koju je utvrđena odgovornost Republike Hrvatske u skladu s Dublinskim postupkom. Ove osobe dobivaju međunarodnu zaštitu nakon okončanja prvostupanjskog i drugostupanjskog upravnog postupka (sudska revizija radi razmatranja načela ne-vraćanja). U slučaju negativnog ishoda za određenu osobu, primjenjuje se postupak ponovnog prihvatanja u sigurnu zemlju podrijetla ili sigurnu treću zemlju.

Republika Hrvatska također surađuje s Europskim potpornim uredom za azil (EASO) s ciljem pružanja odgovarajuće međunarodne zaštite. Suradnja se odvija putem nacionalnih kontaktnih točaka i putem obrazovnih seminara koje organizira EASO. Isto tako, hrvatski stručnjaci pružaju pomoć državama članicama koje se suočavaju s velikim priljevom migranata (Grčka, Italija, Cipar). Također je pružena pomoć trećim zemljama u regiji, a to su Srbija (trening na radnom mjestu u postupku ispitivanja) i Sjeverna Makedonija (projekt: Razvoj SOP-a za registraciju azila), u organizaciji EASO-a.

Zajedno s EASO-om, od početka migracijske krize, Republika Hrvatska redovito šalje svoje policijske službenike, patrolne brodove i vozila zemljama koje su suočene s velikim migracijskim pritiskom kroz zajedničke operacije koje organizira Frontex (uglavnom Grčka i Bugarska na početku migrantske krize). Dodatni značajan doprinos sigurnosti Europske unije zračne su baze u Zadru i Splitu koje su stavljene na raspolaganje Frontexovu zrakoplovu koji se rabi za praćenje migracijskih kretanja na granici s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. Republika Hrvatska također je domaćin stranim policijskim službenicima kroz zajedničke Frontexove operacije. Bilo je nekoliko zajedničkih operacija kontaktnih točaka na području Republike Hrvatske, uključujući fokalne točke Zapadnog Balkana, fokalne točke „Air“, fokalne točke „Earth“ i fokalne točke „Sea“.

Republika Hrvatska također je sudjelovala u zajedničkim operacijama Frontexa, *Focal Points*, *Coordination Points*, *Poseidon Sea*, *FOA South Eastern* kao i drugim, provedenim u drugim zemljama EU-a, ali i u trećim zemljama, a posebno u Helenskoj Republici, Bugarskoj, Italiji te Srbiji i Sjevernoj Makedoniji. Godine 2018. Hrvatska je u okviru operacije FRONTEX pružila potporu: Helenskoj Republici, Republici Bugarskoj, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji tako da je stavila na raspolaganje policijske službenike, patrolna vozila i plovila.

Vlada Republike Hrvatske stavlja naglasak na tretiranje migranata i tražitelja međunarodne zaštite u skladu sa svim propisima važećeg europskog, nacionalnog i međunarodnog pravnog okvira (prije svega Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951.) i u duhu europske suradnje. Što se tiče postupanja s nezakonitim migrantima, Vlada Republike Hrvatske smatra da bi se nezakonite migracije trebale rješavati u najvećoj mogućoj mjeri na izvoru ili dalje od europskih granica. Iz tog je razloga Hrvatska pridonijela Zakladnom fondu EU-a za Afriku.

Od 10. do 11. prosinca 2018. godine hrvatski ministar unutarnjih poslova, g. Božinović predstavljao je Hrvatsku na **konferenciji u Marrakechu** na kojoj je usvojen **Globalni kompakt za sigurnu, urednu i redovitu migraciju**. Globalni je kompakt sporazum među vladama, a koji se priprema pod okriljem Ujedinjenih naroda. Glavni ciljevi i obveze uključuju prikupljanje i korištenje točnih i anonimnih podataka za razvoj migracijske politike utemeljene na dokazima, osiguravanje da svi migranti imaju dokaz identiteta, povećanje dostupnosti i fleksibilnosti za redovnu migraciju, poticanje suradnje za praćenje nestalih migranata i spašavanje života, osiguravajući pritom okolnosti koje migrantima omogućuju pristup osnovnim uslugama i - osiguravanje uvjeta za punopravno uključivanje migranata i

socijalnu koheziju.¹ Budući da Sporazum nije međunarodni ugovor, on po međunarodnom pravu neće biti obvezujući. To daje svakoj državi suvereno pravo da definira svoju migracijsku politiku, zaštiti svoje granice i odluči tko će dopustiti ulazak u zemlju, i to jasno razlikuje pravnu i ilegalnu migraciju. Radi se o katalogu mjera koje potiču države na suradnju u pitanjima vezanim za redovitu migraciju. Države će i dalje suvereno odlučivati o tome koje će mjere primjenjivati u skladu s nacionalnim pravom i postojećim međunarodnim pravnim obvezama, te o vlastitoj nacionalnoj politici migracije i boravku stranih državljana na svom teritoriju. Hrvatska je bila uključena u pregovore o tekstu dokumenta s ostalih 26 zemalja članica EU-a, a svima je bilo važno da su u dokument uključena određena temeljna načela, što je na kraju i postignuto.

Što se tiče institucionalnog okvira, došlo je do nekih promjena u unutarnjoj organizaciji MUP-a. Dana 5. prosinca 2018. godine Vlada RH donijela je Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova. Ovom uredbom uspostavljena je nova **Uprava za europske poslove, međunarodne odnose i fondove Europske unije** kao odgovorno tijelo za nacionalne programe za Fond za azil, migracije i integraciju i Fond za unutarnju sigurnost. Odjel koordinira izradu, usklađivanje i odobravanje stavova, strategija i programa Ministarstva u području europskih poslova i međunarodnih odnosa; koordinira i sudjeluje u provedbi priprema za hrvatsko predsjedanje Vijećem Europske unije; sudjeluje u radnim skupinama i tijelima Europske unije; sudjeluje u pripremi, izradi i provedbi svih međunarodnih ugovora i akata iz djelokruga Ministarstva; predlaže ministru mjere za poboljšanje europskih poslova i međunarodne suradnje; koordinira proces schengenskog vrednovanja Republike Hrvatske i nadzire provedbu schengenske pravne stečevine u nacionalni pravni okvir; obavlja poslove nadležnog tijela za korištenje sredstava EU-a za unutarnje poslove putem nacionalnih programa i pruža stručnu podršku jedinicama Ministarstva za korištenje sredstava iz europskih fondova i drugih vanjskih izvora financiranja itd.²

Tijekom 2018. godine, usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o strancima, u području **zakonitih migracija došlo je do** brojnih promjena. Što se tiče tržišta rada, povećana je kvota za zapošljavanje državljana trećih zemalja u 2018. godini, što ukazuje na značajno povećanje planiranog broja radnih dozvola.

Osim toga, što se tiče **Europske migracijske mreže (EMN)**, vrijedno je spomenuti da je Ministarstvu unutarnjih poslova dodijeljena uloga Nacionalne kontaktne točke Hrvatske za razdoblje od 2019. do 2020. godine. Hrvatska se pridružila EMN-u 2013. godine nakon ulaska u Europsku uniju. Od 2013. do 2015. godine, ulogu Nacionalne kontaktne točke za Hrvatsku obnašalo je Ministarstvo unutarnjih poslova. Od 2015. godine do kraja 2018. godine tu je ulogu obnašao Hrvatski ured Međunarodne organizacije za migracije.

3. ZAKONITE MIGRACIJE

Područje ulaska, boravka i rada stranaca u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o strancima (NN 130/11., 74/13. i 69/17.).

¹ a b "Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration - Intergovernmentally Negotiated and Agreed Outcome, 13 July 2018" (PDF). United Nations. Skinuto 5. 12. 2018. "educating media professionals on migration-related issues and terminology".

² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_109_2095.html

Zakon o strancima sadrži odredbe vezane za ulazak stranaca, vize, reguliranje radno-pravnog statusa, odredbe vezane za spajanje obitelji, srednjoškolsko obrazovanje i studiranje te znanstveno istraživanje u Republici Hrvatskoj, kao i posebne odredbe koje se odnose na državljane država članica Europskoga gospodarskog prostora i članove njihovih obitelji, odobrenje EU-a plave karte visokokvalificiranim strancima te reguliranje statusa strancima koji imaju stalni boravak u drugoj državi članici Europskog gospodarskog prostora.

Donošenjem izmjena i dopuna Zakona o strancima, kao i izmjena i dopuna sekundarnog zakonodavstva, zakonodavni okvir u vezi legalne migracije svjedoči značajne promjene u 2018. godini.

Imajući u vidu nedavne promjene na razini EU-a koje se odnose na zakonite migracije, važeći Zakon o strancima bilo je potrebno uskladiti s novom Direktivom EU 2016/801 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o uvjetima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, osposobljavanja, volonterstva, razmjene učenika ili obrazovnih projekata i obavljanja poslova *au pair*.

U svrhu usklađivanja Zakona o strancima sa spomenutom Direktivom predloženim Zakonom uključuju sljedeće:

- definirani su pojmovi istraživača, studenta, učenika, vježbenika i volontera, volonterskog programa, istraživanja, istraživačke organizacije, obrazovne ustanove, obrazovnog projekta, visokog učilišta, subjekta domaćina i programa Unije ili multilateralnih programa koji uključuju mjere mobilnosti,
- propisani su uvjeti za reguliranje boravka i rada za istraživače te uvjete pod kojima mogu ostvariti mobilnost do 180 dana u bilo kojem razdoblju od 360 dana odnosno duže od 180 dana na temelju dugoročne mobilnosti,
- propisani su uvjeti za reguliranje boravka studenata te uvjete pod kojima mogu ostvariti mobilnost do 90 dana ili do 360 dana, kao i uvjeti pod kojima mogu raditi ili se samozapošljavati odnosno obavljati praksu do 90 dana,
- propisani su uvjeti boravka i rada volontera i vježbenika,
- propisani su uvjeti za reguliranje boravka učenika koji sudjeluju u priznatom, državnom ili regionalnom obrazovnom programu u kontekstu programa razmjene učenika ili u obrazovnom projektu koji vodi obrazovna ustanova sukladno s posebnim propisom,
- propisana su prava istraživača, studenta, vježbenika, volontera i učenika.

Izmjenama i dopunama Zakona o strancima također je cilj ukloniti određene nedostatke važećeg zakonskog teksta uočene tijekom njegove provedbe te s tim u vezi provesti određena nomotehnička poboljšanja kako bi se otklonile dvojbe u primjeni pojedinih odredbi.

Hrvatski je sabor donio na sjednici 10. svibnja 2018. godine izmjene i dopune Zakona o strancima, koje su objavljene 18. svibnja 2018. godine u Narodnim novinama br. 46/2018.³

³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_05_46_860.html

3.1. TRANSPONIRANJE DIREKTIVE EU-a O ZAKONITIM MIGRACIJAMA

Direktiva (EU) 2016/801 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o uvjetima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, obuke, volonterskog servisa, programa razmjene učenika ili obrazovnih projekata i *au pair*anje prenesena je u nacionalno zakonodavstvo: Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o strancima (NN, br. 46/18.)⁴ stupio je na snagu 26. svibnja 2018. godine, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o statusu i radu državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj (NN, br. 61/18.)⁵ stupio je na snagu 19. srpnja 2018., Uredba o načinu izračuna i visini sredstava za uzdržavanje državljanina treće zemlje u Republici Hrvatskoj (NN 35/18.)⁶ stupila je na snagu 21. travnja 2018. godine i Pravilnik o načinu utvrđivanja tehničkih uvjeta za primjeren smještaj učenika i dokumentaciji koju je potrebno priložiti zahtjevu za odobrenje privremenog boravka u svrhu srednjoškolskog obrazovanja kroz program razmjene učenika (NN, br. 99/18.)⁷ koji je stupio na snagu 17. studenog 2018. godine.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima propisuje uvjete za reguliranje boravka i rada istraživača, volontera i vježbenika, uvjete za reguliranje boravka studenata i učenika i njihova prava. Utvrđeni su uvjeti pod kojima istraživači i studenti mogu ostvariti mobilnost ako dolaze iz drugih zemalja Europskog gospodarskog područja u kojima imaju važeću dozvolu boravka.

Razlike u odnosu na mjerodavno pravo u svrhu usklađivanja s navedenom Direktivom uključuju:

- **Učenici** mogu regulirati privremeni boravak ako sudjeluju u programu razmjene studenata ili obrazovnom projektu koji vodi obrazovna ustanova (do sada su mogli biti regulirani samo na temelju razmjene studenata);
- Obrazovna ustanova ili organizacija koja provodi program razmjene odgovorna je za učenika;
- Učenici se mogu smjestiti u obitelji, obrazovnoj ustanovi ili u drugom smještaju koji izaberu (do sada su mogli biti smješteni isključivo u obitelji).
- **Studenti** imaju više mogućnosti za mobilnost ako imaju odobren boravak u drugoj državi članici EEA: studentska praksa do 90 dana i dulja od 90 dana, te studij do 360 dana u Republici Hrvatskoj (studenti do sada nisu imali pravo na mobilnost).
- Redoviti studenti mogu raditi i samozaposliti se do 20 sati tjedno (do sada je to bilo moguće samo preko ovlaštenih posrednika, bez uspostavljanja radnog statusa).
- **Istraživači** imaju mogućnost mobilnosti ako imaju dozvolu boravka u drugoj zemlji EEA: 1. kratkoročna mobilnost do 180 dana u razdoblju od 360 dana, 2. dugoročna mobilnost za više od 180 dana, 3. mobilnost članova obitelji (do sada su istraživači imali pravo na mobilnost do 3 mjeseca, njihovi članovi obitelji nisu imali mogućnost mobilnosti).
- Studenti i istraživači, nakon završetka studija ili istraživanja, mogu regulirati svoj boravak kako bi tražili zaposlenje ili samozapošljavanje.
- Propisana su prava istraživača, studenata (npr. radni uvjeti, sloboda ulaska u sindikalne unije), učenika, volontera i vježbenika.

⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_05_46_860.html

⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1270.html

⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_04_35_673.html

⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_11_99_1925.html

3.1.1. Studenti

U izmjenama i dopunama Zakona mijenjaju se definicije studenata, definira se fakultet, entitet domaćina i program Unije ili multilateralni programi koji uključuju mjere za mobilnost. Nova definicija studenta jest da je on državljanin treće zemlje koji je dobio pravo upisa na studij i koji je primljen, što je njegova glavna aktivnost, te redovito studira i stječe kvalifikaciju visokog obrazovanja, što može uključivati pripremni program koji prethodi studiju, u skladu s posebnim propisima.

Propisana je valjanost privremenog boravka za studente i, u skladu sa Zakonom, studentima koji su državljani trećih zemalja izdaje se privremena dozvola boravka radi školovanja koja vrijedi u razdoblju do jedne godine, odnosno do kraja akademske godine.

Međutim, studentu koji je pokriven programima Unije ili multilateralnim programima koji uključuju mjere mobilnosti ili sporazume između dviju i više visokoškolskih ustanova izdaje se privremena dozvola boravka za studijske svrhe s rokom važenja do dvije godine.

Studenti koji planiraju obavljati praksu u Republici Hrvatskoj, ako dolaze putem ovlaštene organizacije; ili ako su obuhvaćeni programima Unije ili multilateralnim programima koji uključuju mjere mobilnosti ili sporazume između dviju i više visokoškolskih ustanova, mogu nastaviti svoju praksu do 90 dana bez obveze podnošenja zahtjeva za odobrenje boravka ili dozvole za boravak i rad. Ako praksa traje duže od 90 dana, propisana je obveza podnošenja zahtjeva za odobrenje boravka.

Također propisuju se uvjeti pod kojima studenti mogu ostvariti mobilnost do 360 dana kada su pokriveni programima Unije ili multilateralnim programima koji uključuju mjere mobilnosti ili sporazume između dviju i više visokoškolskih ustanova, uvjete pod kojima studenti mogu raditi, samozapošljavati se ili obavljati praksu do 90 dana, te prava studenata.

Također, studenti koji imaju dozvolu boravka u drugoj zemlji EEA koja nije obuhvaćena programom Unije ili multilateralnim programom koji uključuje mjere mobilnosti ili sporazume između dviju ili više visokoškolskih ustanova, mogu provesti dio svog studija na visokoškolskoj ustanovi u Republici Hrvatskoj uz uvjet reguliranja privremenog boravka u svrhu studiranja.

Isto tako, državljani trećih zemalja koji su regulirali privremeni boravak u svrhu studiranja u **drugoj članici EEA** mogu raditi i samozaposliti se do 15 sati tjedno bez radne i boravišne dozvole ili potvrde o registraciji rada i to nije pokriveno programom Unije ili multilateralnim programom koji uključuje mjere mobilnosti ili sporazume između dviju ili više visokoškolskih ustanova.

Studenti imaju ista prava kao i hrvatski državljani u odnosu na radne uvjete, slobodu sindikalnog organiziranja i članstva u sindikatima, opće i strukovno obrazovanje, priznavanje obrazovnih i stručnih kvalifikacija u granama socijalne sigurnosti definirane Uredbom (EK) br. 883/2004, porezne olakšice, pristup robi i uslugama i opskrbu robom i uslugama dostupnima javnosti, uključujući postupke za dobivanje subvencioniranog smještaja u skladu s posebnim propisima, savjetodavne usluge koje pružaju javne službe za zapošljavanje.

Student može podnijeti zahtjev za izdavanje privremenog boravka nakon završetka studija u Republici Hrvatskoj u svrhu traženja posla ili osnivanja poduzeća ili registracije obrta. Dozvola za privremeni boravak može se produžiti za još jednu godinu i ne može se dalje produžavati.

3.1.2. Istraživači

Novi je Zakon izmijenio definiciju istraživača te definira istraživačke organizacije i domaćina.

Istraživač se definira kao državljanin treće zemlje koji je stekao akademski stupanj u znanosti ili odgovarajuću kvalifikaciju razine visokog obrazovanja koja mu omogućuje pristup doktorskim programima odabranima od istraživačke organizacije i odobrena u svrhu provođenja istraživačkih aktivnosti.

Također, Zakon sada propisuje uvjete za reguliranje boravka i rada istraživača, uvjete pod kojima im se može odobriti mobilnost do 180 dana u bilo kojem periodu od 360 dana ili dulje od 180 dana na temelju dugoročne mobilnosti, kao i prava istraživača.

Dozvole za privremeni boravak istraživačima koji su državljani trećih zemalja izdaju se na razdoblje od jedne godine, a privremeni boravak istraživačima obuhvaćenim programima Unije ili multilateralnim programima koji pokrivaju mjere mobilnosti odobrava se na razdoblje od dvije godine.

Također, prava istraživača su bolje definirana i propisana.

Istraživači imaju ista prava kao i hrvatski državljani u odnosu na radne uvjete, slobodu sindikalnog organiziranja i članstva u sindikatima, opće i strukovno obrazovanje, priznavanje obrazovnih i stručnih kvalifikacija u granama socijalne sigurnosti definirane Uredbom (EK) br. 883/2004, porezne olakšice, pristup robi i uslugama dostupnima javnosti, pristup postupku za dobivanje subvencioniranog smještaja u skladu s posebnim propisima, savjetodavne usluge koje pružaju javne službe za zapošljavanje.

Ako istraživač podnese zahtjev za izdavanje privremenog boravka nakon završetka istraživanja, najkasnije 60 dana prije isteka važećeg odobrenja privremenog boravka, privremeni boravak u druge svrhe radi traženja zaposlenja ili osnivanja društva ili registracije obrta - može mu se odobriti. Dozvola za privremeni boravak može se produžiti za još jednu godinu i ne može se dalje produžavati.

Vezano uz reguliranje spajanja obitelji s istraživačem, također je došlo do izmjena. Ako je istraživaču odobren privremeni boravak radi istraživanja, članovi njegove obitelji mogu urediti privremeni boravak u Republici Hrvatskoj radi spajanja obitelji. Ako je istraživaču odobren privremeni boravak u Republici Hrvatskoj iz drugih razloga (traženje zaposlenja ili osnivanje trgovačkog društva ili registracija obrta), članovi njegove obitelji mogu iz drugih razloga urediti privremeni boravak u Republici Hrvatskoj.

Državljanin trećih zemalja kojima je odobren privremeni boravak u Republici Hrvatskoj u svrhu spajanja obitelji s istraživačem mogu raditi bez dozvole boravka ili potvrde o prijavi rada.

3.1.3. Učenici, pripravnici i volonteri

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima definira učenike, pripravnike i volontere, volonterske programe, obrazovne ustanove, obrazovne projekte, domaćina i programe Unije ili multilateralne programe koji uključuju mjere mobilnosti.

Propisani su uvjeti za reguliranje boravka učenika koji sudjeluju u priznatom, državnom ili regionalnom obrazovnom programu u kontekstu programa razmjene studenata ili obrazovnog projekta koji provodi obrazovna ustanova u skladu s posebnim propisom.

Uvodi se nova definicija pripravnika. Pripravnik je državljanin treće zemlje koji je stekao visokoškolsku kvalifikaciju ili studira u trećoj zemlji s ciljem stjecanja kvalifikacija na razini visokog obrazovanja te je prihvaćen za sudjelovanje u programu obuke u svrhu stjecanja znanja, prakse i iskustva u profesionalnom okruženju.

Volonter je državljanin treće zemlje koji je dobio odobrenje za sudjelovanje u volonterskom programu.

Prava pripravnika, volontera i učenika bolje su definirana i propisana, tako da oni imaju jednak tretman vezan uz pristup dobrima i uslugama dostupnima javnosti, u skladu s posebnim propisima i, gdje je primjenjivo, s obzirom na priznavanje inozemnih obrazovnih i stručnih kvalifikacija.

Na temelju potvrde o prijavi rada, državljani trećih zemalja koji dolaze radi pripravnništva kod domaćina koji je predmet sporazuma o osposobljavanju ili radi volontiranja, mogu raditi do 90 dana u kalendarskoj godini. Ako njihova praksa ili volontiranje traju duže od 90 dana, mogu podnijeti zahtjev za boravišnu i radnu dozvolu ako je to potrebno za završetak vježbeničkog staža ili ako to zahtijeva volonterski program.

No, boravišna i radna dozvola izdaju se s ograničenom valjanošću (pripravnici do 6 mjeseci plus maksimalno dodatnih šest mjeseci; volonteri do jedne godine, plus maksimalno dodatnih 6 mjeseci).

3.2. OSTALE IZMJENE I DOPUNE ZAKONA O STRANCIMA

3.2.1. Zadovoljavanje potreba tržišta rada - politike prijama

Po pitanju ekonomske migracije i kako bi se zadovoljile potrebe tržišta rada, neke od najvažnijih promjena koje su uvedene u Zakon o strancima bile su sljedeće:

- odobrena je mogućnost izdavanja boravišnih i radnih dozvola državljanima trećih zemalja na temelju sporazuma sklopljenih između Vlade Republike Hrvatske i trećih zemalja;
- mogućnost izdavanja boravišnih i radnih dozvola državljanima trećih zemalja koji su specijalizirani u Republici Hrvatskoj u području zdravstvene zaštite u skladu s posebnim propisima;
- uvjeti pod kojima policijska uprava/postaja može odbiti izdavanje boravišne i radne dozvole (državljanin treće zemlje ili poslodavac nije platio izrečenu kaznu; poslodavac je sankcioniran za neprijavljeni rad ili nezakonito zapošljavanje ili zato što je glavna svrha ustanove ili operacije poslodavca olakšavanje ulaska državljanina trećih zemalja);
- propisano je da državljanin treće zemlje koji je podnio zahtjev za odobrenje privremenog boravka u svrhu rada na temelju sklopljenog ugovora o radu s poslodavcem u Republici Hrvatskoj nije obavezan dostaviti dokaz o zdravstvenom osiguranju kao uvjet za odobravanje privremenog boravka.
- Zahtjev za odobrenje privremenog boravka može se odbiti ako je u Schengenskom informacijskom sustavu izdano upozorenje u svrhu odbijanja ulaska i boravka.
- za određene svrhe potrebno je zatražiti odobrenje Ministarstva prije izdavanja dozvole za rad i boravak (za druge osobe ovo se regulira Protokolom o pristupanju Republike Hrvatske marakeškom ugovoru o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije, a u slučaju radnika koji obavljaju usluge u ime poslodavca ili su partneri poslodavcu koji nema poslovno pravo u Republici Hrvatskoj);
- preciznije su definirane kategorije državljanina trećih zemalja koji ne moraju priložiti obrazloženje za zapošljavanje stranca ili dokaz o stečenoj obrazovnoj kvalifikaciji prilikom izdavanja boravišne i radne dozvole.

3.2.2. Ostale promjene Zakona o strancima

Novi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima, osim transponiranja Direktive EU 2016/801, također ima cilj ukloniti određene nedostatke važećeg zakonskog

teksta uočene tijekom njegove provedbe te s tim u vezi provesti određena nomotehnička poboljšanja kako bi se otklonile dvojbe u primjeni pojedinih odredbi.

Kako bi se otklonili navedeni nedostaci u predloženom Zakonu, provedene su sljedeće promjene:

- u određenim člancima izraz "državljanin treće zemlje" zamijenjen je izrazom "stranac", imajući na umu da se odredbe primjenjuju na državljane trećih zemalja i na državljane država članica EGP-a;
- reguliran je prestanak stalnog boravka za državljane trećih zemalja kako bi se razlikovali oni koji su stekli svoj status na temelju zakonitog boravka od najmanje pet godina ("osobe s dugotrajnim boravkom u EU") i osobe s nacionalnim statusom stalnog boravka;
- pojašnjeni su uvjeti pod kojima se privremeni boravak može odbiti, što uključuje situacije u kojima:
 - a) je vezana dokumentacija lažno zadobivena, prepravljena ili krivotvorena,
 - b) postoje dokazi ili ozbiljni i objektivni razlozi da državljanin treće zemlje boravi u Republici Hrvatskoj u druge svrhe osim onih za koje podnosi zahtjev za privremeni boravak.

3.2.3. Izmjene i dopune podzakonskih propisa i novi podzakonski akti

Nakon izmjene i dopune Zakona o strancima, doneseni su Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o statusu i radu državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj (NN br. 61/18.) i Pravilnik o načinu utvrđivanja tehničkih uvjeta za primjeren smještaj učenika i dokumentaciji koju je potrebno priložiti zahtjevu za odobrenje privremenog boravka u svrhu srednjoškolskog obrazovanja kroz program razmjene učenika (NN br. 99/18.).

Pravilnik o statusu i radu državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj (NN, br. 116/18.) naknadno je izmijenjen i dopunjen u prosincu 2018. godine. Nove odredbe predviđale su mogućnost da određene kategorije državljana trećih zemalja podnesu zahtjev za izdavanje boravišne dozvole putem diplomatskih misija i konzulata Republike Hrvatske. Nadalje, zbog rješavanja praktičnih problema u vezi s identifikacijom članova obitelji izbjeglica i osoba pod supsidijarnom zaštitom te poboljšanja njihova pristupa pravima, izmijenjen je dizajn dozvola za privremeni boravak.

Dodatno, u vezi s pristupom tržištu rada, uspostavljena je godišnja kvota za zapošljavanje državljana trećih zemalja za 2018. godinu, koja je naknadno dodatno izmijenjena: Odluka o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN br. 122/17., 53/18. i 71/18.).

Nova Uredba o načinu izračuna i visini sredstava za uzdržavanje državljanina treće zemlje u Republici Hrvatskoj (NN br. 35/18.) također je uvedena 2018. godine. Njome je propisan način izračunavanja i minimalna sredstva koje se zahtijevaju kako bi se državljaninu treće zemlje omogućilo izdavanje privremenih i trajnih boravišnih dozvola u Republici Hrvatskoj.

3.3. EKONOMSKA MIGRACIJA

Uz izmjene zakonodavstva koje su se odnosile na probleme i potrebe tržišta rada, sustav kvota za zapošljavanje državljana trećih zemalja povećan je za **327 %** u odnosu na 2017. godinu.

3.3.1. Sustav kvota i potrebe tržišta rada u 2018. godini

Sukladno sa Zakonom o strancima, u Republici Hrvatskoj postoji sustav kvota za zapošljavanje državljana trećih zemalja. Vlada Republike Hrvatske određuje (brojem) godišnju kvotu za zapošljavanje stranaca Odlukom za svaku godinu, za proširenje već izdanih radnih dozvola unutar kvote i za novo zapošljavanje, u skladu sa situacijom na tržištu rada.

Nekoliko je tijela uključeno u proces utvrđivanja godišnje kvote. Ministarstvo nadležno za poslove rada predlaže godišnju kvotu za zapošljavanje stranaca na temelju mišljenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore i predstavnika socijalnih partnera, a određuje se sukladno s migracijskim politikama i uzimajući u obzir uvjete na tržištu rada. U okviru godišnje kvote utvrđuju se djelatnosti i zanimanja u kojima je dozvoljeno zapošljavanje i broj radnih dozvola za svaku od tih djelatnosti. Ovom Odlukom može se odrediti i kvota za sezonsko zapošljavanje, kao i kvota za ICT sektor.

Odlukom o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN 122/17.)⁸ kvota je postavljena na ukupno 31 000 dozvola, od kojih je 21 210 onih za novo zapošljavanje i 9 000 dozvola za produženje već izdanih radnih dozvola.

S obzirom na stanje na tržištu rada u Republici Hrvatskoj godišnja je kvota za novo zapošljavanje povećana. Odlukom o izmjeni Odluke o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN br. 53/18.)⁹ kvota je povećana za još 3 000 novih dozvola, što je ukupno 24 210 dozvola za novo zapošljavanje.

Daljnji nedostatak radnika u Republici Hrvatskoj rezultirao je novim povećavanjem godišnje kvote za novo zapošljavanje, pa je Odlukom o izmjeni Odluke o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN 71/18.)¹⁰ kvota povećana za 3 269 novih dozvola, što znači ukupan broj od 27 479 dozvola za novo zapošljavanje.

Odlukom o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN br. 122/17., 53/18. i 71/18.) utvrđeno je ukupno **38 769 dozvola**, što je dovelo do povećanja broja radnih mjesta dozvole za novo zapošljavanje na 24 479 radnih dozvola, i uglavnom u području graditeljstva, koje su sada postavljene na 11 755 radnih dozvola.

Promjene godišnje kvote mogu se vidjeti u tablici u nastavku:

Tablica 1.

Godišnja kvota 2018.	Prije izmjene	1. izmjene	2. izmjene
Nove dozvole	210	24.210	27.479
Građevinski sektor	10.770		11.755

⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_122_2783.html

⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_06_53_1040.html

¹⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_08_71_1455.html

Brodogradnja	1.408		1.508
Turizam i ugostiteljstvo	4.660	7.660	7.930
Kultura	22		
Sektor prometa	765		1.415
Zdravstvo	70		75
Socijalna pomoć	5		
Industrija hrane	770		1.278
Prerađivačka industrija	580		584
Poljoprivreda i šumarstvo	260		1.007
Metalna industrija	1.600		
Računalna znanost	300		
Produljenje dozvole	9.000		
Sezonski rad	540	2.040	
ICT	250		
UKUPNO	31.000	35.500	38.769

Za usporedbu, ukupna kvota za 2017. godinu utvrđena je na **9.079 radnih dozvola**, od kojih su radne dozvole za novo zapošljavanje utvrđene na 7 264 radnih dozvola.

3.3.2. Nove kvote za 2019. godinu

Krajem 2018. godine Vlada Republike Hrvatske odredila je godišnju kvotu za zapošljavanje državljana trećih zemalja za 2019. godinu, objavljenu u Narodnim novinama br. 116/2018.¹¹ Ovom Odlukom utvrđena je godišnja kvota za zapošljavanje državljana trećih zemalja na 65.100 dozvola.

Od toga je 15.000 dozvola određeno za produženje već izdanih dozvola, 41.810 dozvola za nova zapošljavanja (građevinski i turistički sektor s najvećim brojem dozvola), 6.540 dozvola za sezonske radnike i 250 dozvola za ICT sektor. Uvedena je nova kategorija dozvola za strateške investicijske projekte gdje je kvota postavljena na 1.500 dozvola.

¹¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2310.html

3.3.3. Transferi unutar poduzeća

Odlukom o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN br. 122/17., 53/18. i 71/18.) utvrđena je kvota od 38.769 dozvola od kojih **je 250 dozvola za ICT sektor.**

3.3.4. Sezonski radnici

Odluka o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (Narodne novine broj 122/17.), utvrdila je ukupnu kvotu od 31.000 dozvola, 21.210 dozvola za novo zapošljavanje, 9.000 dozvola za proširenje već izdane radne dozvole i **540 dozvola za sezonske radnike.**

Prepoznavanjem situacije na tržištu rada i nedostatkom radnika u određenim zanimanjima u Republici Hrvatskoj, godišnja kvota za novo zapošljavanje povećana je, pa se Odlukom o izmjenama i dopunama te Odlukom o utvrđivanju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN br. 53/18.) kvota **povećala za dodatnih 1.500 dozvola** u ukupnom broju dozvola za sezonske radnike, što je rezultiralo sa 2.040 dozvola za sezonske radnike u 2018. godini.

3.3.5. Ostali plaćeni radnici

Na temelju potvrde o prijavi rada, fizičke i pravne osobe iz trećih zemalja registrirane za obavljanje pogrebne djelatnosti mogu raditi do 90 dana u kalendarskoj godini u skladu s posebnim propisom.

Na temelju potvrde o prijavi rada, turistički predstavnici inozemnih putničkih agencija koji dolaze na temelju sklopljenog ugovora o pružanju usluga s putničkom agencijom u Republici Hrvatskoj mogu raditi do 90 dana u kalendarskoj godini.

3.4. IZBJEGAVANJE DRUŠTVENOG ODBACIVANJA I ISKORIŠTAVANJA RADA DRŽAVLJANA TREĆIH ZEMALJA

Uvjeti pod kojima policijska uprava ili policijska postaja može odbiti odobrenje boravka elaborirani su (ako državljanin treće zemlje ili poslodavac nije platio novčanu kaznu, ako je poslodavac sankcioniran za neregistrirano zapošljavanje ili nezakonito zapošljavanje ili ako je glavna svrha osnivanja ili djelovanja poslodavca olakšavanje ulaska državljana trećih zemalja).

3.5. OSTALE MJERE U POGLEDU ZAKONITIH MIGRACIJA

Republika Hrvatska i Republika Koreja sklopile su sporazum o socijalnom osiguranju. Također, kao prvi korak u suradnji s Ukrajinom u travnju 2018. godine, potpisan je Sporazum o suradnji između Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Državnog zavoda za zapošljavanje Ukrajine u svrhu razmjene iskustava u području poboljšanja javnih službi za zapošljavanje, pružanje usluga poslodavcima i pružanje usluga tražiteljima zaposlenja.

3.6. INFORMACIJE O ZAKONITIM PUTEVIMA MIGRACIJA

Sve informacije o uvjetima koje treba ispuniti državljani trećih zemalja kako bi radio u Republici Hrvatskoj mogu se pronaći na *web* stranici (ažurirana 2018. godine) Ministarstva unutarnjih poslova: <https://mup.gov.hr/aliens-281621/281621>

Informacije se također mogu naći na *web* stranici Ministarstva rada i mirovinskog sustava:

<https://migracije.hr/drzavljan-3-zemlja-2/>

<https://migracije.hr/third-country-nationals/?lang=en>

Informacije o ugošćavanju stranih istraživača mogu se pronaći na *web* stranici Ministarstva znanosti i obrazovanja: <https://mzo.hr/hr/rubrike/ugoscavanje-stranih-istrazivaca-u-republici-hrvatskoj>

4. MEĐUNARODNA ZAŠTITA I AZIL

4.1. OPĆE INFORMACIJE O POSTUPKU AZILA

Postupak azila u Hrvatskoj upravni je postupak propisan Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti¹².

Glavno je tijelo odgovorno za provedbu politike azila u Hrvatskoj Ministarstvo unutarnjih poslova, koje je ujedno i nadležno tijelo u prvostupanjskom postupku. Za sva pitanja azila nadležna je Uprava za upravne i inspeksijske poslove, unutar koje se nalazi Služba za strance i azil.

Postupak službeno započinje nakon podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Prije toga, stranac mora izraziti namjeru da podnese zahtjev za međunarodnu zaštitu.

Državljan- trećih zemalja ili osobe bez državljanstva koje žele izraziti svoju namjeru da podnesu zahtjev za međunarodnu zaštitu imaju pravo na sve potrebne informacije o postupku međunarodne zaštite (na jeziku koji razumiju i kojim mogu komunicirati). Namjera podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu može se izraziti tijekom granične kontrole na graničnim prijelazima. Isto tako, ako je državljani- treće zemlje ili osoba bez državljanstva već na teritoriju Republike Hrvatske, iskaz o namjeri podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu može se dati u policijskoj upravi, policijskoj postaji ili Prihvatnom centru za strance tijekom pritvora i tijekom postupka vraćanja.

Nakon izražene namjere za traženje međunarodne zaštite, policijski službenici uzimaju otisak prsta podnositelja zahtjeva (podnositelji zahtjeva stariji od 14 godina) i fotografiraju ga, utvrđuju njegov identitet, kako je ušao u Republiku Hrvatsku, rutu putovanja iz zemlje podrijetla u Republiku Hrvatsku, te osobne okolnosti koje su od značaja za procjenu privatnih i proceduralnih jamstava. Ove se informacije prosljeđuju Odjelu za azil i Prihvatilištu za tražitelje azila. Policijski službenici moraju prijaviti podnositelja zahtjeva u evidenciju Ministarstva najkasnije 3 radna dana od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U iznimnim okolnostima, namjera podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu može se izraziti u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite.

Nakon registracije, policijski službenici izdaju potvrdu o upisu podnositelja zahtjeva u evidenciju Ministarstva, te po potrebi određuju rok u kojem se podnositelj prijave mora prijaviti Prihvatilištu za podnošenje zahtjeva.

Od trenutka podnošenja zahtjeva državljani- treće zemlje ili osoba bez državljanstva dobiva status podnositelja zahtjeva i ima pravo na uvjete prijama.

¹² <https://zakon.hr/z/798/Zakon-o-međunarodnoj-i-privremenoj-zaštiti>

Nakon podnošenja zahtjeva, Odjel za azil pri Ministarstvu unutarnjih poslova organizirat će osobni razgovor s podnositeljem zahtjeva i donijeti odluku u roku od 6 mjeseci od uredno ispunjene prijave ili uredno popunjene i dopuštene naknadne prijave.

Zahtjev se također može obraditi u ubrzanom ili graničnom postupku. Protiv negativnih odluka može se uložiti žalba Upravnom sudu (u roku od 30 dana u redovnom postupku i 8 dana u slučaju dablinskih odluka, odluka o nedopuštenosti ili ubrzanog postupka).

4.2. PROMJENE U ZAKONODAVSTVU, POLITIKAMA I PRAKSI

4.2.1. Prihvat podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu

Prihvatilište kao ustrojstvena jedinica Ministarstva djeluje na dvije lokacije – u Zagrebu i Kutini. Prihvatilište u Zagrebu služi za smještaj svih kategorija tražitelja međunarodne zaštite (žene, muškarci, punoljetne osobe, obitelji, maloljetnici bez pratnje stariji od 16 godina) dok Prihvatilište u Kutini, u pravilu služi za smještaj ranjivih skupina te osoba koje u Republiku Hrvatsku dolaze po osnovi preseljenja na temelju Odluke Vlade Republike Hrvatske o premještanju i preseljenju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite.

Prihvatilište u Zagrebu ima kapacitet za 600 osoba dok je kapacitet Prihvatilišta u Kutini 100 osoba. S obzirom na to da je u objektu Prihvatilišta u Zagrebu u tijeku rekonstrukcija smještajnog dijela, kapacitet je od ljeta 2018. godine pa do ljeta 2019. godine (za kada je predviđen kraj rekonstrukcije) smanjen na 360 osoba.

Prihvatilište, kao organizacijska jedinica Ministarstva unutarnjih poslova, djeluje na dvije lokacije, u Zagrebu i Kutini. Prihvatilište u Zagrebu pruža smještaj svim kategorijama tražitelja međunarodne zaštite (žene, muškarci, odrasle osobe, obitelji, maloljetnici bez pratnje stariji od 16 godina) dok se Prihvatilište u Kutini obično koristi za smještaj ranjivih skupina i osoba koje dolaze u Republiku Hrvatsku putem programa preseljenja na temelju Odluke Vlade Republike Hrvatske o preseljenju državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za međunarodnu zaštitu.

Prihvatilište za tražitelje azila u Zagrebu ima kapacitet za 600 osoba. Tijekom 2018. godine kapacitet je smanjen na 360 mjesta zbog projekta rekonstrukcije i adaptacije Prihvatilišta (sufinanciranog od AMIF-a). Rekonstrukcija i adaptacija Prihvatilišta u Zagrebu uključivala je prilagodbu prostora u skladu s najboljom praksom i uz poštovanje najviših standarda, a sve s ciljem poboljšanja kvalitete svakodnevnog života tražitelja azila. Završetak radova predviđen je za drugo tromjesečje 2019. godine.

Kao dio svakodnevne brige za poboljšanje kvalitete života tražitelja azila, kao i kvalitete postupka azila putem projekta sufinanciranog od strane AMIF-a, nabavljena je nova oprema za smještajne objekte (kreveti, ormari, stolovi, stolice), oprema za kuhinje i blagovaonice, praonicu rublja i uredske prostore. Projekt je još uvijek u tijeku jer dio opreme treba nabaviti i isporučiti do kraja 2019. godine. Dio komunalnih usluga u oba objekta Prihvatilišta također je sufinanciran kroz projekt AMIF-a.

4.2.2. Uvjeti prihvata

4.2.2.1. Suradnja s državnim tijelima

Službenici Prihvatilišta u svom svakodnevnom radu surađuju s Ministarstvom zdravstva, Ministarstvom za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku odnosno sa zdravstvenim ustanovama, nadležnim Centrima za socijalnu skrb i pružateljima socijalne skrbi kao i osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama.

Između ostalog, suradnja s Ministarstvom zdravstva provodi se i donošenjem novog Pravilnika o zdravstvenoj zaštiti tražitelja međunarodne zaštite u Republici Hrvatskoj.

Zdravstvena zaštita tražitelja osigurana je u ugovornim zdravstvenim ustanovama koje je odredilo Ministarstvo zdravstva (Zagreb – Dom zdravlja Zagreb – Centar, ambulanta u Dugavama, Kutina – Dom zdravlja Kutina).

U Domu zdravlja određena je nadležna ambulanta (obiteljske medicine) za pružanje zdravstvene zaštite s nivoa primarne zdravstvene zaštite za kronične – životno ugrožavajuće bolesti. Specijalističke klinike za ranjive skupine imenuje Ministarstvo zdravstva i lokalni zdravstveni centri.

Podrška tražiteljima azila koji se nalaze u Prihvatilištu za tražitelje azila i osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita također je osigurana u okviru projekta „Psihosocijalna podrška i socijalne usluge podnositeljima zahtjeva za međunarodnu zaštitu“ koji provodi Hrvatski Crveni križ, koji je trajao do 31. 12. 2018., i nastavljen je u okviru novog jednogodišnjeg projekta „Psihosocijalna podrška i socijalne usluge za tražitelje međunarodne zaštite“ koji također provodi Hrvatski Crveni križ i koji je sufinanciran od strane AMIF-a, kao i u okviru projekta „Prevencija bolesti, psihološke podrške, pristupa i Pomoć u zdravstvenoj skrbi za podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu - 4P“ koju je proveo Médecins du Monde (MDM - Belgique).

Također, u 2018. godini službenici Prihvatilišta surađivali su s Ministarstvom financija odnosno Poreznom upravom kako bi se unaprijedio postupak izdavanja OIB-a te izdavanje PK-kartice tražiteljima međunarodne zaštite.

U tijeku je početna faza projekta „Uspostava infrastrukture i jačanje kapaciteta Prihvatilišta za tražitelje azila u Maloj Gorici“, u okviru kojeg se planira izgradnja lokacije za smještaj tražitelja azila u Maloj Gorici (sufinancirano od strane AMIF-a). Smještajni kapaciteti Prihvatilišta za tražitelje azila povećat će se za oko 200 jedinica, a projekt je trenutačno u fazi podizanja svijesti u lokalnoj zajednici.

Suradnja s nevladinim organizacijama i tijelima koja pružaju podršku tražiteljima azila u području poboljšanja kvalitete života, također su kontinuirano u tijeku.

4.2.2.2. Suradnja s nevladinim organizacijama

Tijekom 2018. godine u Prihvatilištu su bile prisutne različite nevladine organizacije; od kojih su dvije bile sufinancirane od strane AMIF-a: Hrvatski Crveni križ i Medecins du Monde (MDM).

U Prihvatilištu su provođene sljedeće aktivnosti: informatička radionica, kreativna radionica, teretana, nogomet, tehnička radionica, podjela posteljine i higijene, podjela odjeće i obučne,

učenje i tečaj hrvatskog jezika za djecu, tečaj hrvatskog jezika za odrasle, *vox populi*, dječja igraonica, gledanje filmova i crtića za djecu, *baby gmy*, *job* centar, knjižnica, frizerski salon za muškarce, psihosocijalna pomoć, ženska soba, medicinska asistencija, glazbena radionica, igraonica za djecu školske i predškolske dobi, davanje informacija bitnih tražiteljima međunarodne zaštite, pravno informiranje, pisanje školskih zadaća, individualan rad s tražiteljima međunarodne zaštite, pružanje stomatološke podrške „Dental Care“.

S obzirom na veliki broj udruga koje djeluju u Prihvatilištima, njihovih zaposlenika i volontera – službenici Prihvatilišta na tjednoj bazi održavaju sastanak s predstavnicima udruga radi lakše koordinacije aktivnosti i razmjena informacija.

4.2.3. Provedba zajedničkog europskog sustava azila (CEAS)

Što se tiče **Dablinskog postupka**, u skladu s Preporukom Komisije od 8. prosinca 2016. (EU) br. 604/2013, Hrvatska je počela provoditi Dablinski postupak s Grčkom. Međutim, nije bilo transfera u Grčku, unatoč sve većem broju zahtjeva za preuzimanje odgovornosti prema Grčkoj, koja su odbijena, osim u jednom slučaju (tražitelj azila je supruga azilanta u Grčkoj).

Pojam „**koncepta sigurne treće zemlje**“, primijenjen je na skupinu podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (8 odraslih i 21 dijete) koji su ilegalno ušli u Hrvatsku iz Srbije. U svakom pojedinom slučaju, uzimajući u obzir sve činjenice i individualne okolnosti, njihovi zahtjevi su odbačeni zbog mogućnosti primjene koncepta sigurne treće zemlje. Prvostupanjski Upravni sud potvrdio je sve odluke Ministarstva, kao i Visokog upravnog suda Republike Hrvatske.

Što se tiče **prvostupanjskih postupaka**, 2018. godine pritisak na sustav azila bio je neznatno smanjen u odnosu na 2016. godinu, ali stabilan. Odluke o statusu izdane su u zakonskim rokovima. Ipak, više od polovice zahtjeva za međunarodnu zaštitu obustavljeno je zbog nestanka podnositelja zahtjeva, što ukazuje na činjenicu da je Hrvatska i dalje percipirana kao tranzitna zemlja. Većina podnositelja zahtjeva dolazi do Republike Hrvatske bez identifikacijskih dokumenata.

Pokrenut je javni poziv i izdan je novi Popis pružatelja besplatne pravne pomoći u postupku odobravanja međunarodne zaštite¹³. Tražitelji azila imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć u žalbenom postupku protiv prvostupanjskih odluka.

Tijekom 2018. godine došlo je do određenih promjena u vezi s pristupom smještaju korisnika međunarodne zaštite. Prema izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje osigurava stambene jedinice azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom koji su vlasništvo Republike Hrvatske ili su na raspolaganju Središnjem državnom uredu po ugovorima o najmu sklopljenim s drugim fizičkim osobama. U slučaju azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, oni su dužni sufinancirati troškove smještaja. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti strogo propisuje u kojim slučajevima azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom mogu izgubiti pravo na smještaj; na primjer, na njihov zahtjev ili ako odbijaju smještaj bez razumnih razloga.

Provedba je počela od 1. siječnja 2018. godine.

¹³ <https://mup.gov.hr/gradjani-281562/moji-dokumenti-281563/stranci-333/medjunarodna-zastita-281941/281941>

U 2018. godini pokrenut je javni natječaj za financiranje projekta pravnog savjetovanja u postupku odobravanja međunarodne zaštite. Projekt je sufinanciran od strane AMIF-a. Ugovor između MUP-a i HPC-a, vezan uz pravno savjetovanje tijekom postupka odobravanja međunarodne zaštite, potpisan je 29. 3. 2019.

Što se tiče pritvora tijekom postupka azila 2018., smještajni kapaciteti za pritvor ostali su stabilni.

U nekoliko slučajeva rabljena je mjera alternative pritvoru, koja je uključivala svakodnevnu osobnu registraciju u specifično vrijeme u Prihvatilištu, kroz određeni vremenski period.

4.2.4. Podrška drugim zemljama članicama

Republika Hrvatska također surađuje s Europskim potpornim uredom za azil (EASO) s ciljem pružanja odgovarajuće međunarodne zaštite. Suradnja se odvija putem nacionalnih kontaktnih točaka i putem obrazovnih seminara koje organizira EASO. Isto tako, hrvatski stručnjaci pružaju pomoć državama članicama koje se suočavaju s velikim priljevom migranata (Grčka, Italija, Cipar). U Grčkoj je potpora pružena Lesbosu tijekom travnja i svibnja 2018. godine (jedan stručnjak) i na Samosu u svibnju i lipnju 2018. (također jedan stručnjak) u okviru mjere EL AS 1: Podrška provedbi izjave EU-a i Turske o Grčkim otocima. Tijekom listopada i studenog 2018. godine pružena je potpora za Chios, pod mjerom EL RIS 7: Praktična podrška radu recepcijskih (i identifikacijskih) centara (jedan stručnjak). U Italiji, pomoć je pružena u okviru mjere IT2: Podrška za obradu prijave zahtjeva za međunarodnu zaštitu u Bariju u siječnju/veljači 2018. godine (jedan stručnjak) i u Trevisu u lipnju/srpnju 2018. godine (jedan stručnjak). Tijekom kolovoza/rujna, pomoć je pružena na Siciliji (jedan stručnjak) pod mjerom IT1: Sicilija, mobilni tim - Catania. Na Cipru su dva stručnjaka pružila potporu u okviru mjere CY5: Plan posebne podrške Cipru (veljača/ožujak 2018.) i pod mjerom Podrška na području prijama i otvorenog smještaja u postupku azila (studenj 2018.).

Također je pružena pomoć trećim zemljama u regiji, a to su Srbija (trening na radnom mjestu u postupku ispitivanja) i Makedonija (projekt: Razvoj SOP-a za registraciju azila), u organizaciji EASO-a.

4.2.5. Jačanje kapaciteta

Kad je riječ o zapošljavanju, Ministarstvo unutarnjih poslova 2018. godine proširilo je ugovore o radu na određeno vrijeme zaposlenicima koji rade na prijemu podnositelja zahtjeva i na postupku dodjele međunarodne zaštite. Osim toga, na ovom su području zaposleni i novi stalni zaposlenici.

Također, zaposlen je i novi djelatnik zadužen za zdravstvenu i higijensku djelatnost kao dio stalnog osoblja Prihvatilišta. Među njegovim dužnostima svakodnevna je koordinacija organizacije zdravstvenih pregleda između Ministarstva, tražitelja azila, nevladinih organizacija i različitih zdravstvenih ustanova.

4.3 . UČINKOVITOST I KVALITETA NACIONALNOG SUSTAVA AZILA

U 2018. godini nekoliko je službenika sudjelovalo u EASO-ovom kurikulumu osposobljavanja na treninzima za obuku trenera ili na nacionalnim treninzima.

Šest zaposlenika izučeno je za nacionalne trenere u EASO-ovim modulima: „Isključivanje”; „Rod, rodni identitet i seksualna orijentacija”, „Intervjuiranje ranjivih skupina” i „Prihvat”.

U siječnju 2018. godine za četiri zaposlenika provedena je nacionalna obuka za službenike u EASO-ovom modulu „Modul uključivanje”.

U listopadu 2018. provedena je nacionalna obuka za 13 službenika u EASO-ovom „Modulu isključivanje“ na temu isključivanja iz međunarodne zaštite, što je doprinijelo boljem otkrivanju mogućih slučajeva isključenja.

Nacionalni trening za Modul „Prihvat“ proveden je početkom 2019. godine za 18 djelatnika Prihvatilišta. Nacionalni trening „Intervjuiranje ranjivih skupina“ (*online* obuka) započet će u travnju 2019. i završiti u svibnju 2019. godine kada će se provoditi i dio modula koji uključuje obuku „licem u lice“.

UNHCR i Hrvatski pravni centar razvili su upitnik koji će se koristiti za procjenu kvalitete prvostupanjskih odluka u postupku međunarodne zaštite. Procjena će se održati 2019. godine i uključivat će odluke donesene tijekom 2018. godine.

Osim toga, što se tiče učinkovitosti obrade (prvih) prijava i žalbi, duže radno iskustvo službenika koji obrađuju prijave i žalbe utjecalo je na ubrzanje procesa donošenja odluka u odnosu na prošlu godinu.

4.4. PRESELJENJE I RELOKACIJA

4.4.1. Zajednički programi EU-a za preseljenje

U svibnju i kolovozu 2018. provedene su dvije selekcijske misije u Turskoj (Ankara). Od siječnja do studenoga 2018. godine 112 Sirijaca preseljeno je iz Turske u Hrvatsku. Ukupno su preseljene 152 osobe, čime je Hrvatska ispunila kvotu prema Odluci Vlade iz 2015. (kvota od 150 osoba)¹⁴. Preseljenim osobama odobren je azil u Hrvatskoj.

Jedan od izazova s kojim se Hrvatska susrela, jest povlačenje osoba iz postupka preseljenja u Hrvatsku prije selekcijskih misija i nakon što je provedena kulturna orijentacija. Također, nekoliko je obitelji napustilo Hrvatsku nakon što im je odobren azil u Hrvatskoj. Mogući razlog jest taj što je Hrvatska nova država članica i stoga relativno nepoznata, te je tek započela s programima preseljenja.

U tijeku su pripreme za preseljenje izbjeglica iz Turske prema Odluci Vlade iz 2017. (kvota od 100 izbjeglica)¹⁵.

Što se tiče preseljenja 100 osoba u skladu s Odlukom Vlade iz 2017., Ministarstvo unutarnjih poslova sklopilo je sporazume s Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM), Isusovačkom službom za izbjeglice (JRS) i Međunarodnom komisijom za katoličku migraciju (ICMC) imajući na umu različite aspekte projekta preseljenja i potrebe preseljenih osoba.

U prosincu 2018. godine potpisan je Sporazum između Ministarstva unutarnjih poslova i Isusovačke službe za izbjeglice o integraciji preseljenih osoba iz Turske.

Također, Ministarstvo unutarnjih poslova priprema sporazume sa ICMC-om (logistička podrška i podrška oko koordinacije tijekom selekcijskih misija, uključujući i koordinacijske aktivnosti u vezi s medicinskim pregledom i kulturnom orijentacijom prije odlaska) i s IOM-om (provjere prije ukrcaja, logistički aranžmani za obradu viza, pomoć pri kretanju i putovanju, pomoć pri prijemu u državi članici nakon preseljenja). Ti su sporazumi potpisani u siječnju 2019. godine.

¹⁴ https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1507.html

¹⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_10_99_2276.htm

4.4.2. Relokacija

4.4.2.1. Mehanizam relokacije unutar EU-a

Hrvatska je 19. listopada 2017. podnijela zahtjev za premještanjem 40 osoba (25 iz Grčke i 15 iz Italije). Ipak, Hrvatska nije dobila niti jedan odgovor u pogledu svih podnesenih zahtjeva. Točnije, Hrvatska nije primila nikakav zahtjev za premještanje iz Grčke u vezi s zahtjevima od svibnja 2017. godine.

Dana 28. ožujka 2018. najavljen je prijenos preostalog broja premještenih osoba iz Italije (19 osoba). Bez obzira na to, te se osobe nisu pojavile na zakazani dan. Isto se dogodilo 26. travnja 2018. godine kada je najavljen premještaj 3 osobe iz Italije.

5. MALOLJETNICI BEZ PRATNJE I OSTALE UGROŽENE SKUPINE

5.1. MALOLJETNICI BEZ PRATNJE KOJI TRAŽE AZIL

Postupanje prema djeci bez pratnje temelji se na načelima Konvencije o pravima djeteta: zaštititi dobrobiti djeteta, zaštititi od svih oblika diskriminacije, pravu na život, sigurnost i razvoj te pravu na sudjelovanje i slobodno izražavanje vlastitog mišljenja.

Dijete bez pratnje državljanin je treće zemlje ili osoba bez državljanstva mlađa od osamnaest godina, koja je ušla u Republiku Hrvatsku bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega u smislu roditeljske skrbi sukladno sa zakonodavstvom Republike Hrvatske, sve dok se ne stavi pod skrb takve osobe, a uključuje i djecu koja su ostala bez pratnje nakon što su ušla u Republiku Hrvatsku (Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, (Narodne novine broj 70/15.)).

Djeca bez pratnje predstavljaju posebno ranjivu skupinu djece kojoj je potrebna posebna zaštita i skrb na putu na kojem mogu biti izložena raznim rizicima; različitim oblicima nasilja, gladi, strahu za vlastiti život, često mogu biti „meta“ krijumčara i trgovaca ljudima.¹⁶

Postupanje prema djeci bez pratnje uključuje tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, tijela javne vlasti, javne ustanove, međunarodne organizacije i organizacije civilnog društva, kao i suradnju s vjerskim organizacijama i organizatorima humanitarnih akcija.

Općenito, odmah nakon što se utvrdi da je u pitanju dijete bez pratnje ili dijete koje je razdvojeno od roditelja, policijski službenik poduzima mjere kako bi osigurao postupak identifikacije, koji između ostalog uključuje i obvezu pozivanja socijalnog radnika iz Centra za socijalnu skrb i prevoditelja ako dijete ne razumije hrvatski jezik te dostavljanje pisma nadležnom centru za socijalnu skrb kojim se traži imenovanje posebnog skrbnika. Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, skrbnik mora biti osposobljen za rad s djecom i ne smije biti u sukobu interesa s djetetom. Budući da skrbnik ima najvažniju ulogu u postupku međunarodne zaštite djeteta, on je uvijek s djetetom u svim proceduralnim fazama kako bi zaštitio djetetova prava.

Godine 2018. došlo je do nekoliko promjena u odnosu na postupanje s maloljetnicima bez pratnje, osobito s obzirom na novi Protokol o postupanju prema maloljetnicima bez pratnje.

¹⁶ <https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/djeca-i-obitelj/djeca-bez-pratnje/10441>

5.1.1. Protokol o postupanju prema maloljetnicima bez pratnje

Vlada je 30. kolovoza 2018. godine donijela Odluku kojom se odobrava novi **Protokol o postupanju prema maloljetnicima bez pratnje**.¹⁷

Cilj je protokola uspostaviti snažan i učinkovit nacionalni sustav u postupcima za maloljetnike bez pratnje i poboljšati njihov položaj.

Svrha Protokola jest definiranje obveza različitih tijela, načina postupanja prema maloljetnicima bez pratnje i rokova, s ciljem pravodobne i učinkovite zaštite njihovih prava i interesa. Pruža smjernice za sve relevantne aktere koji dolaze u kontakt i rade s ovom kategorijom djece. Osim Protokola, pripremljeni su prilozi kao praktični alati namijenjeni postupanju s maloljetnicima bez pratnje.

Protokol daje detaljan pregled svih postupaka u odnosu na maloljetnike bez pratnje: nadležna tijela i državna tijela, radnje koje prethode smještaju, smještaj, postupci u vezi s posebnim skrbnikom i skrbništvom, zdravstvena zaštita, međunarodna zaštita, privremeni boravak iz humanitarnih razloga, uključivanje u obrazovni sustav, integracija, potraga za članovima obitelji, procjena dobi, postupak povratka, ponašanje u slučaju sumnje na trgovinu ljudima, vođenje evidencije.

Protokol također uspostavlja Međuresornu komisiju za zaštitu maloljetnika bez pratnje s ciljem poboljšanja međuagencijske suradnje između tijela državne uprave i drugih dionika uključenih u zaštitu maloljetnika bez pratnje. Sastoji se od predstavnika Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Ministarstva zdravlja, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina te međunarodnih organizacija za zaštitu prava djeteta ili prava izbjeglica te organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom prava djece.

5.1.2. Provedba novog Zakona o udomiteljstvu

Dana 1. siječnja 2019. godine započela je provedba novog **Zakona o udomiteljstvu** (NN 115/18.)¹⁸. Ovim Zakonom omogućeno je smještanje maloljetnika bez pratnje u udomiteljsku obitelj.

U Hrvatskoj je učestalost udomljavanja prilično neujednačena. Najveći broj udomiteljskih obitelji tradicionalno se nalazi u Zagrebačkoj županiji i Gradu Zagrebu, dok je tek manji broj udomiteljskih obitelji u južnim i priobalnim područjima Republike Hrvatske. Zbog toga je potrebno raditi na poticanju udomiteljstva u cijeloj zemlji. Osim toga, starosna i obrazovna struktura udomitelja nepovoljna je (više od polovice registriranih udomitelja stariji su od 55 godina i 29 % udomitelja nije završilo osnovnu školu ili su završili samo osnovnu školu). Broj novih udomiteljskih obitelji tijekom godina stalno opada, posebno u mlađoj i visokoobrazovanoj populaciji.

Iako udomiteljstvo u Republici Hrvatskoj ima dugu tradiciju, pravni status udomitelja još nije riješen. Naime, udomitelji nemaju obvezno osiguranje (mirovinsko, zdravstveno, prava tijekom nezaposlenosti, kao zaposleni po posebnim propisima) kao i drugi pružatelji usluga socijalnog smještaja. Ovakav status udomitelja ne motivira uključivanje novih, mlađih i obrazovanih udomitelja.

Novim Zakonom o udomiteljstvu nastoji se osigurati dostupnost udomiteljstva kao profesije i specijalizirano udomiteljstvo za najtežu kategoriju korisnika s odgovarajućim nadoknadama

¹⁷<https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages//djeca%20i%20obitelj//Protokol%20o%20postupanju%20prema%20djeci%20bez%20pratnje.pdf>

¹⁸https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_115_2240.html

za udomiteljstvo, što bi trebalo rezultirati povećanim interesom za udomiteljstvo. Novi zakon još uvijek omogućuje tradicionalnu udomiteljsku i roditeljsku skrb, ali povećava naknadu za sve udomitelje i nagrađuje njihove napore u pružanju skrbi.

Donošenjem novog Zakona o udomiteljstvu osigurat će se deinstitutionalizacija djece i odraslih koji su na smještaju u ustanovama, te poboljšanje kvalitete usluge skrbi u udomiteljskim obiteljima, neovisno o skupini korisnika. Također bi trebao omogućiti povećanje broja udomiteljskih obitelji, regionalnu ravnomjernost u pristupu udomiteljstvu, te uspostavljanje udomiteljstva kao zanimanja za nezaposlene udomitelje.¹⁹

5.1.3. Suradnja i izgradnja kapaciteta

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku u suradnji s UNHCR-om izradilo je informativne letke za maloljetnike bez pratnje koji se nalaze na teritoriju Republike Hrvatske i nemaju pravnog zastupnika. UNHCR je financirao prijevod letaka na najčešće jezike kojima govore maloljetnici bez pratnje.

Službenici Prihvatnog centra sudjelovali su u obuci nacionalnih trenera u sklopu EASO-ovog kurikuluma za obuku modul „Intervjuiranje ranjivih skupina“ i modul za „Prihvat“, koji su već elaborirani u tekstu.

5.2. IDENTIFIKACIJA RANJIVIH SKUPINA KOJE TRAŽE AZIL

Identifikacija podnositelja zahtjeva s posebnim prihvatom ili proceduralnim postupkom započinje nakon podnošenja zahtjeva u policijskoj postaji ili policijskoj upravi, kao i na graničnim prijelazima. Identifikacija je kontinuirani proces i podijeljena odgovornost među osobama koje primaju usluge i donositeljima odluka.

Ranjive skupine uključuju osobe lišene poslovne sposobnosti, maloljetnike, maloljetnike bez pratnje, starije i nemoćne osobe, teško bolesne osobe, osobe s invaliditetom, trudnice, samohrane roditelje s maloljetnom djecom, osobe s duševnim smetnjama i žrtve trgovanja ljudima, žrtve mučenja, silovanja ili drugog psihičkog, fizičkog i seksualnog nasilja, te žrtve genitalnog sakaćenja žena.

Podnositelji zahtjeva kojima su potrebna posebna proceduralna i/ili prijamna jamstva su oni koji, s obzirom na njihove osobne okolnosti, nisu u potpunosti sposobni ostvariti svoja prava ili obveze.

Godine 2018., s namjerom da bi se poboljšala identifikacija ranjivih osoba koje traže azil, Ministarstvo unutarnjih poslova počelo je koristiti Upitnik za ranu identifikaciju osoba koje pate od traumatskog iskustva. Kada se prijavljuje za međunarodnu zaštitu, službenik za registraciju postavlja podnositelju zahtjeva pitanja iz obrasca **„Upitnik i zapažanja za ranu identifikaciju tražitelja azila koji su pretrpjeli traumatska iskustva“**. Ovisno o ishodu Upitnika, podnositelju zahtjeva mogu se osigurati posebna prijamna i proceduralna prava.

Osim već spomenutog EASO modula i treninga djelatnici Prihvatilišta sudjelovali su u različitim radionicama i seminarima u vezi s identifikacijom osjetljivih skupina kao što su UNICEF-ova „Regionalna radionica o prevenciji i odgovoru na seksualno i rodno zasnovano nasilje“ (1 zaposlenik), regionalni trening Crvenog križa „Identifikacija žrtava trgovanja ljudima među migrantima“ (2 zaposlenika), godišnja konferencija „Maloljetnici bez pratnje u Njemačkoj i Europi“ (1 zaposlenik), okrugli stol „U njihovim cipelama“ u sklopu projekta „Život maloljetnika bez pratnje u Hrvatskoj - (ne)vidljivi, (ne)prisutni i (ne)sigurni“ (1

¹⁹ <https://mdomsp.gov.hr/vijesti-8/vlada-prihvacen-nacrt-prijedloga-zakona-o-udomiteljstvu-10231/10231>

zaposlenik), UNICEF-ova studija posvećena sudjelovanju djece i ranjivih skupina (1 zaposlenik), Djeca u migraciji (1 zaposlenik).

5.3. MALOLJETNICI BEZ PRATNJE KOJI NE TRAŽE AZIL

S obzirom na činjenicu da je donesen novi Protokol o postupanju prema maloljetnicima bez pratnje, te izmjene Zakona o strancima, tijekom studenoga 2018., organizirane su dvije trodnevne edukacije. Edukacijama je pribivalo više od 50 policijskih službenika iz svih 20 policijskih uprava i iz svih triju Prihvatnih centara.

6. INTEGRACIJA

6.1. INTEGRACIJA DRŽAVLJANA TREĆIH ZEMALJA

U cilju promicanja integracije državljana trećih zemalja, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske (ULJPPNM) koordinirao je razvoj dopunjenog izdanja **Vodiča kroz integraciju**. Vodič sadrži osnovne informacije o pravima i obavezama stranaca u Republici Hrvatskoj: osnovne podatke o Republici Hrvatskoj, informacije o reguliranju statusa, zapošljavanju i radu, stanovanju, obrazovanju, socijalnoj skrbi i zdravstvenoj zaštiti, kao i pregled organizacija civilnog društva. Ovom publikacijom nastoji se olakšati integracija stranaca u hrvatsko društvo te podržati njihovo aktivno sudjelovanje u društvu, na obostranu korist naših novih sugrađana, kao i društva u cjelini. Vodič je preveden na engleski, francuski, ukrajinski, arapski, urdu i farski jezik, te će biti podijeljen državljanima trećih zemalja putem relevantnih vladinih i nevladinih organizacija.

Izvor: <https://pravamanjina.gov.hr/vijesti/objavljeno-dopunjeno-izdanje-vodica-kroz-integraciju/853>

6.1.1. Mjere za učenje jezika

Učenje hrvatskoga kao inoga jezika sa svrhom osposobljenosti azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom za usmeno i pisano sporazumijevanje na hrvatskome jeziku radi života i rada u Republici Hrvatskoj, predstavlja temelj za kvalitetnu integraciju azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom.

Provođenjem Programa učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom, radi uključivanja u hrvatsko društvo, omogućuje se učenje hrvatskoga jezika, povijesti i kulture onim azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom koji se ne uključuju u obrazovni sustav.

U cilju ostvarivanja pretpostavki za kvalitetnu integraciju azilanta i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, Ministarstvo znanosti i obrazovanja u suradnji sa Samostalnim sektorom za schengensku koordinaciju i fondove Europske unije Ministarstva unutarnjih poslova pripremilo je projekt „Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, obrazovanje i priprema za uključivanje u tržište rada“; projekt je odobren za financiranje u ukupnom iznosu od 560.000,00 €; sredstva iz Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF) osigurana su u iznosu od 420.000,00 €.

Sredstva iz AMIF-a odobrena su za pokrivanje troškova: provedbe uključivanja osoba sa statusom azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u Program učenja hrvatskog jezika, povijesti i kulture u ukupnom trajanju od 280 sati; prijevoda i ovjere dokumenata neophodnih za nastavak obrazovanja osoba sa statusom azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom (svjedodžbi i diploma) i nastavka obrazovanja i/ili uključivanja u stručno osposobljavanje osoba sa statusom azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom.

Za učenike/djecu/mlade sa statusom azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom čije su obitelji korisnici zajamčene minimalne naknade osigurat će se i sufinanciranje udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava (atlasa, radnih bilježnica i/ili zbirki zadataka) – sredstva osigurava Vlada RH posebnom odlukom na proračunskim pozicijama Ministarstva.

Od kolovoza do prosinca 2018. organizirana je u suradnji sa Sveučilištem u Zadru provedba Programa, u koji je uključeno 9 polaznika, tečaj je financiran iz sredstava Državnog proračuna za 2019. godinu.

U suradnji s Isusovačkom službom za izbjeglice i Pučkim otvorenim učilištem Libar – Šibenik u 2018. godini proveden je Program koji je, prema dostavljenom izvješću od strane Pučkog otvorenog učilišta Libar – Šibenik, završilo 30 osoba. Tijekom pripreme za provedbu Programa kontaktirano je sa 176 osoba, 96 osoba polazilo je tečaj, a 30 osoba završilo je tečaj. Troškovi provedbe Programa u iznosu od 72.000,00 kn financirani su iz državnog proračuna s pozicija Ministarstva znanosti i obrazovanja.

U suradnji sa Srednjom strukovnom školom Velika Gorica, u 2018. godini proveden je Program u koji su bile uključene 4 osobe. Troškovi provedbe Programa u iznosu od 29.477,00 kn financirani su iz državnog proračuna s pozicija Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Usvajanjem državnog proračuna Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu (Narodne novine broj 113/18.) stvorene su pretpostavke da se od 1. siječnja 2019. sve aktivnosti iz Projekta: "Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, obrazovanje i priprema za uključivanje u tržište rada" mogu financirati iz Fonda za azil, migracije i integraciju, u državnom proračunu na aktivnosti A767042 -

Obrazovanje osoba bez hrvatskog državljanstva, aktivnosti planirane za financiranje u okviru Projekta detaljno su razrađene po kontima s prikazom sredstava koji će se financirati iz nacionalnog doprinosa i prikazom sredstava koji će se financirati iz Fonda za azil, migracije i integraciju.

Osim toga, volonteri nekih organizacija održavaju grupne i individualne tečajeve hrvatskog jezika za djecu koja traže ili su dobila odobrenje za međunarodnu zaštitu ili su dobila odobrenje za humanitarni boravak. Organizacije koje se bave pitanjima azila u Hrvatskoj pružaju besplatne tečajeve hrvatskog jezika kako u prihvatnim centrima za tražitelje međunarodne zaštite tako i drugdje.

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska matica iseljenika i Sveučilišni računski centar nude e-učenje tečaj hrvatskog jezika na početnoj razini. Tečaj je namijenjen osobama bez prethodnog poznavanja hrvatskoga jezika ili s osnovnim znanjem jezika.²⁰

6.1.2. Stanovanje

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine br. 70/15., 127/17.) stupio je na snagu 1. siječnja 2018. godine.

Prije izmjene, pronalaženje smještajnih objekata bilo je problematično, budući da je broj osoba odobrenih za međunarodnu zaštitu rastao brže od raspoloživih stambenih jedinica. Stoga se u Zakon uveo novi članak koji se odnosi na pružanje smještajnih kapaciteta (ako se takvo pravo odobri). Sukladno s Odlukom kojom se priznaje pravo na smještaj, pružanje smještajnih kapaciteta sada je u nadležnosti Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje, kako bi se azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom osigurale stambene jedinice koje su vlasništvo Republike Hrvatske ili su na raspolaganju Središnjem državnom uredu prema ugovorima o zakupu sklopljenim s drugim fizičkim osobama.

6.1.3. Integracija na tržište rada

Korisnici međunarodne zaštite navode se kao jedna od ciljanih skupina za mjere aktivne politike zapošljavanja koje im pomažu pri uspješnijoj integraciji na hrvatsko tržište rada.

Općenito, nezaposleni korisnici međunarodne zaštite imaju prava i obveze jednake nezaposlenim državljanima. Imaju pristup mjerama aktivne politike zapošljavanja (APZ) i u nekoliko mjera prepoznate su kao ranjive skupine, pa stoga imaju pristup mjerama pod povoljnijim uvjetima u pogledu trajanja nezaposlenosti.

Mjera APZ koja je prepoznata kao najkorisnija u smislu sveukupne integracije u društvo, mjera je koja se naziva *osposobljavanje na radnome mjestu* s ciljem stjecanja javne isprave koja potvrđuje kompetentnost. To je šestomjesečni program tijekom kojeg izbjeglica uči i kroz nastavu u školi i kroz radno iskustvo pod mentorstvom koje pruža poslodavac (npr. za rad na jednostavnim poslovima u kuhinji, skrb o starijim osobama, graditeljstvo), uz financijsku podršku Zavoda za zapošljavanje. Iako to nije predviđeno samom mjerom, kada je riječ o izbjeglicama, nevladine organizacije imaju značajnu ulogu u pripremi i osnaživanju kandidata (posebno žena) prije i tijekom programa, kao i pri pružanju podrške u učenju hrvatskog jezika kao pripreme aktivnosti.

Osobe pod međunarodnom zaštitom čine skupinu s vrlo specifičnim potrebama i zahtijevaju drugačiji pristup jer nisu upoznati s nacionalnim pravima i obvezama vezanim za

²⁰ <http://www.unizg.hr/homepage/learn-croatian/e-learning-course-of-croatian>

zapošljavanje i rad, često imaju različito shvaćanje točnosti, radnog vremena ili (osobito žene) nikada prije nisu radili. Kako bi se riješio taj problem, 2018. godine svaki regionalni ured imenovao je jednog savjetnika za zapošljavanje koji je zadužen za korisnike međunarodne zaštite. Oni se redovito ažuriraju o novostima u zakonodavstvu, informacijama, brošurama itd. Nakon prvog kontakta s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, izbjeglicama se daje i informativni letak, s pravima, obvezama, datumom savjetovanja i kontakt-podacima savjetnika prevedenih na arapski, perzijski, somalijski, engleski i francuski jezik.

U 2018. godini 110 stranaca iskoristilo je neke od mjera APZ-a, od čega 22 osobe pod međunarodnom zaštitom, što je najveći broj do sada. Na dan 31. 12. 2018. godine u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje prijavljeno je ukupno 786 stranaca (od toga 144 osobe pod međunarodnom zaštitom). U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine zabilježeno je 1 442 prijava stranaca Hrvatskom zavodu za zapošljavanje od čega 366 osoba pod međunarodnom zaštitom. U istom razdoblju iz baze podataka HZZ-a uklonjeno je 788 stranaca (od toga 157 osoba pod međunarodnom zaštitom) zbog zapošljavanja.

6.1.4. Pružanje informacija o integraciji

Dana 21. studenoga 2018. godine, u Zagrebu je predstavljena **Platforma Dunavski kompas**²¹. Platforma je izrađena kako bi migrantima olakšala ekonomsku i društvenu integraciju u društvo u koje su pristigli. Dunavski kompas pokriva sva važna životna područja: boravak, rad, učenje jezika, obrazovanje, svakodnevni život i zdravlje te nudi pregled svih važnih prava i mogućnosti ovisno o nacionalnom kontekstu zemalja koje sudjeluju u projektu. Hrvatska nije jedina zemlja koja nudi ovu platformu, već su tu i druge zemlje dunavske regije, pa je tako ista struktura poglavlja i informacija dostupna i za Sloveniju, Austriju, Njemačku, Češku, Slovačku, Mađarsku i Srbiju. Hrvatska inačica Kompassa dostupna je na hrvatskom, engleskom i najučestalijim jezicima među izbjegličkom populacijom u Hrvatskoj - arapskom, perzijskom i urdu. Projekt vodi Znanstveno-istraživački centar Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, a u Hrvatskoj, Centar za mirovne studije sa strateškim partnerom, Vladinim uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.²²

6.1.5. Poboljšanje pristupa pravima članovima obitelji osoba s međunarodnom zaštitom

U pogledu utvrđivanja kategorija boravišnih dozvola provedene su određene promjene. Radi rješavanja praktičnog problema u omogućavanju pristupa pravima članovima obitelji azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom i njihova boljeg identificiranja, donesene su izmjene Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o statusu i radu državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj (NN br. 116/18.).

6.2. MJERE PROTIV DISKRIMINACIJE

U sklopu projekta sufinanciranog iz Fonda za azil, migracije i integraciju, „Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina održao je radionice u 17 osnovnih škola s više od 950 djece i mladih u 6 gradova. Ciljevi radionica bili su podrška obrazovnim institucijama u

²¹ <http://hr.danubecompass.org/>

²² <https://www.cms.hr/en/azil-i-integracijske-politike/dunavski-kompas-platforma-koja-migrantima-olaksava-pristup-informacijama-o-pravima-i-obvezama>

izgradnji kapaciteta za integraciju djece koja su dobila međunarodnu zaštitu, s ciljem povećanja razumijevanja i svijesti i stvaranja mogućnosti za uspješnu integraciju. Nakon radionica, tiskana je informativna brošura "Dječja pitanja o izbjeglicama - i kako odgovoriti na njih" u 1.000 primjeraka koja je široko distribuirana. Brošura se bavi zajedničkim strahovima i zabudama o osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita i ima za cilj pružiti podršku stručnjacima, roditeljima i skrbnicima u raspravi o ovim temama s djecom i mladima.

6.3. PROMICANJE INTEGRACIJE NA LOKALNOJ RAZINI I SURADNJA, KONZULTACIJE I KOORDINACIJA LOKALNIH DIONIKA

Projektom IPA 2012 za „Potporu provedbi politika za integraciju migranata“, Vladin Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina razvio je **Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini**. Okvir je rezultat niza participativnih sastanaka s predstavnicima nadležnih tijela na nacionalnoj razini, kao i s predstavnicima lokalne i regionalne samouprave i organizacija civilnog društva u tri grada. Okvir definira opće i posebne ciljeve, mjere i pokazatelje učinka te predložene aktivnosti u ključnim područjima integracije, s ciljem pružanja potpore jedinicama lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj u izradi strategija i akcijskih planova za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. Tiskano je 150 primjeraka Okvira koji su distribuirani u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave koje su planirane za smještaj osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

TABLE OF CONTENTS

OKVIR ZA INTEGRACIJU OSOBA KOJIMA JE ODOBRENA MEĐUNARODNA ZAŠTITA NA LOKALNOJ RAZINI

FRAMEWORK FOR THE INTEGRATION OF PERSONS WHO HAVE BEEN GRANTED INTERNATIONAL PROTECTION AT THE LOCAL LEVEL

LIST OF ABBREVIATIONS	67
1. INTRODUCTION	69
Preparation of the Integration Framework	71
The Importance of Integration Policy at the Local Level	71
Cities and the Integration of Migrants and Persons Who Have Been Granted International Protection	73
The Policy of Integration of Persons Who Have Been Granted International Protection in the Republic of Croatia	73
2. EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION FRAMEWORK FOR INTEGRATION OF MIGRANTS	77
3. FRAMEWORK FOR THE INTEGRATION OF PERSONS WHO HAVE BEEN GRANTED INTERNATIONAL PROTECTION AT THE LOCAL LEVEL	97
Work and Employment	100
Promoting Inclusion and Social Cohesion	105
Accommodation and Housing	108
Social Protection and Social Services	111
Strengthening the Local Capacities and Cooperation	114
4. SWOT ANALYSIS	119
5. COHERENCE BETWEEN THE EVALUATION'S FINDINGS AND RECOMMENDATIONS AND THE PROPOSAL OF THE FRAMEWORK FOR INTEGRATION OF PERSONS WHO HAVE BEEN GRANTED INTERNATIONAL PROTECTION	125

Izvor: <https://www.irh.hr/dokumenti/50-okvir-za-integraciju-osoba-kojima-je-odobrena-medunarodna-zastita/file>

Projektom *Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita*, koji se sufinancira iz Fonda za azil, migracije i integraciju, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina proveo je treninge i održao događaje s ciljem umrežavanja lokalnih i regionalnih vlasti, te organizacija civilnog društva u osam gradova u kojima će biti

smještene osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita. Osim toga, ULJPPNM je proveo studiju mješovitih metoda o kapacitetima lokalnih i regionalnih vlasti za integraciju u 30 jedinica samouprave s više od 200 ključnih dionika. Studija je rezultirala nizom preporuka o poticanju suradnje između lokalnih i nacionalnih vlasti, kao i kontrolnim listama za samoprocjenu kapaciteta za integraciju koje će koristiti lokalne vlasti kako bi se potaknuo razvoj lokalnih politika. Nalazi istraživanja i kontrolne liste objavljeni su u publikaciji Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo: stavovi građana i spremnost lokalnih zajednica; i bit će distribuirani ključnim dionicima.

6.4. PODIZANJE SVIJEŠTI O MIGRACIJAMA

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina proveo je nacionalnu medijsku kampanju na nacionalnoj razini na tri televizijska kanala, pet radiopostaja, u 12 gradova i na internetu. Kampanja je imala doseg od više od 1,5 milijuna televizijskih gledatelja (oko 54 % populacije u dobi od 18 do 59 godina) i više od 960.000 posjetitelja YouTube kanala. Kampanju je sufinancirao Fond za azil, migracije i integraciju u sklopu projekta Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita.

6.5. MJERE INTEGRACIJE U ZEMLJAMA PODRIJETLA I/ILI UKLJUČIVANJA DIJASPORNIH ZAJEDNICA

6.5.1. Mjere integracije prije odlaska u zemljama podrijetla

Kao što je dogovoreno u Sporazumu o suradnji sklopljenom između Ministarstva unutarnjih poslova (MOI) i Međunarodne organizacije za migracije (IOM) za razdoblje od 5. 9. 2017. do 31. 1. 2019. (produžen do 31. 7. 2019.) sa svrhom pružanja podrške pri preseljenju 150 izbjeglica iz Turske, program orijentacije prije ukrcavanja (provjera prije ukrcaja) (raspored putovanja, propisi koji se odnose na putovanja, pomoć itd.) provodi IOM. Program kulturne orijentacije (CO) provodi službenik MUP-a, prije putovanja. Kulturna orijentacija provodila se u isto vrijeme kada i selekcijska misija na način da je skupina kandidata za preseljenje jedan dan imala intervju i medicinski pregled, a drugi dan sudjelovala u 5-satnom programu kulturne orijentacije. Kulturna orijentacija pokrivala je teme koje se tiču prava u pogledu: boravka u Hrvatskoj, smještaja, rada, obrazovanja, socijalne skrbi, zdravstvene zaštite, slobode vjeroispovijesti, besplatne pravne pomoći i integracije u hrvatsko društvo. Ljudi su se također upoznivali s osnovnim povijesnim i geografskim informacijama te očekivanjima i načinom života u Hrvatskoj.

Tijekom 2018. godine započeli su pregovori s novim partnerima za novi sporazum o preseljenju s Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM), Isusovačkom službom za izbjeglice (JRS) i Međunarodnom komisijom za katoličku migraciju (ICMC). Cilj je novog sporazuma staviti naglasak na kulturnu orijentaciju prije polaska i poslije dolaska: prvo, uvod koji će službenik MUP-a obavljati tijekom selekcijske misije, drugo, trodnevni program kulturne orijentacije koji će izvoditi ICMC i treće, sveobuhvatni rad na kulturnom prilagođavanju koji će obavljati JRS.

6.5.2. Integracijske mjere koje uključuju zajednice dijaspora u državama članicama

Za sve Hrvate koji se žele vratiti u svoju domovinu ili žele biti obaviješteni o određenim pitanjima, osnovana je posebna organizacijska jedinica Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske koja se zove Ured dobrodošlice, koji pruža potporu svim Hrvatima izvan Hrvatske i svim povratnicima u Hrvatsku kako bi im se olakšao povratak i uključivanje u cjelokupni državni sustav Republike Hrvatske. S tim u vezi Ured komunicira i koordinira svoje poslove s drugim nadležnim tijelima državne uprave. Ured dobrodošlice također je aktivno uključen u razmatranje aktivnosti Hrvata izvan Hrvatske i praćenje rezultata integracije hrvatskih povratnika u društveni sustav Republike Hrvatske.

Kako bi se povratnicima pomoglo u njihovu povratak i lakšoj integraciji, pripremljen je Vodič za povratnike u Republiku Hrvatsku s osnovnim informacijama o cjelokupnom državnom sustavu Republike Hrvatske.

Ured dobrodošlice izradio je dokument programa dobrodošlice koji je indikativni okvir za sustavni razvoj mjera za povratak u Republiku Hrvatsku. Zbog važnosti povratka emigranata i njihovih potomaka, te za daljnji razvoj mjera za povratak, potrebno je sustavnije pristupiti ovome pitanju, uključujući sva tijela državne uprave ali i šire. Na temelju analize stanja i evaluacije, potrebno je izraditi dokument koji bi uključivao sva državna tijela i koji bi rezultirao mjerama i aktivnostima povratka iseljenika i njihovih potomaka u Republiku Hrvatsku.

6.5.2.1. Prva hrvatska EMN godišnja konferencija: "Uključivanje dijaspora u razvoj zemlje porijekla"

Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske, kao član Nacionalne migracijske mreže EMN-a, predložio je temu prve EMN konferencije. Dana 22. listopada 2018., u Dubrovniku, HR EMN NCP organizirao je konferenciju na temu uključivanja dijaspora u razvoj zemlje podrijetla. Različiti govornici podijelili su svoja saznanja i pristupe privlačenju i suradnji s dijasporom, osobito pristupe dijasporama iz trećih zemalja. Konferenciji je prisustvovalo više od 40 sudionika iz 12 zemalja, te Hrvatske. Konferencija je pružila širi pogled na hrvatsku dijasporu, kao i na potencijal koji dijaspora imaju u jačanju i razvoju svojih zemalja podrijetla. Osim toga, nacionalni dionici su mogli razgovarati o sljedećim koracima u Hrvatskoj u vezi s uključivanjem dijaspora, a čime je Ured dobrodošlice dobio značajan doprinos svom budućem radu.

7. DRŽAVLJANSTVO I OSOBE BEZ DRŽAVLJANSTVA

7.1. STJECANJE DRŽAVLJANSTVA

Hrvatsko državljanstvo, pretpostavke za njegovo stjecanje i prestanak, uređene su Zakonom o hrvatskom državljanstvu (Narodne novine br. 53/91.) koji je stupio na snagu 8. listopada 1991. godine. Izmjene i dopune ovog Zakona objavljene su u Narodnim novinama br. 28/92., 113/93., 130/11. i 110/15.

U Zakonu o hrvatskom državljanstvu ugrađena su osnovna načela i standardi poznati u europskom zakonodavstvu, kao što su načela: pravnog kontinuiteta državljanstva, sprječavanja apatridnosti, isključivosti hrvatskog državljanstva, ravnopravnosti bračne, izvanbračne i posvojene djece. Tijekom godina praktične primjene Zakona uočeni su određeni sadržajni nedostaci koji se ovim Prijedlogom Zakona nastoje otkloniti.

Zakonodavstvo u području državljanstva potrebno je uskladiti sa stečenim iskustvima u primjeni Zakona o hrvatskom državljanstvu.²³

Nacrt novog Zakona o hrvatskom državljanstvu otvoren je za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću od 24. listopada do 3. studenog 2018. godine. Vlada Republike Hrvatske je 13. prosinca usvojila prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državljanstvu.

Neke od promjena Zakona uključuju sljedeće: povećava se dobna granica za prijavu u evidencije HR državljana s dosadašnje 18. na navršenu 21. godinu života, za stjecanje hrvatskog državljanstva podrijetlom djeteta rođenog u inozemstvu, čiji je jedan roditelj u trenutku njegova rođenja hrvatski državljanin. Navedena je izmjena uvrštena kako bi se dala mogućnost osobnog podnošenja prijave upisa u knjigu državljana, ako su roditelji propustili to učiniti do djetetove punoljetnosti.

Uz to, izostavlja se generacijsko ograničenje za stjecanje hrvatskog državljanstva za potomke iseljenika te se oni i njihovi supružnici ujedno oslobađaju obveze poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja. Također, precizira se pojam iseljenika, jasnije se propisuje tko se ne smatra iseljenikom s druge strane, predlaže se davanje svečane prisega osobe koja hrvatsko državljanstvo stječe naturalizacijom, te se predlaže pojednostavljenje izvođenja dokaza za pripadnike hrvatskog naroda koji ne raspolažu osobnim dokazima o pripadnosti hrvatskom narodu, a za čije je roditelje nedvojbeno utvrđena takva pripadnost. Nadalje, omogućava se stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem za maloljetnu djecu rođenu u inozemstvu, čiji je jedan od roditelja stekao hrvatsko državljanstvo nakon djetetova rođenja, kao iseljenik ili potomak iseljenika iz Republike Hrvatske ili kao pripadnik hrvatskog naroda.

Naposljetku, novim izmjenama normira se da osoba, koja se kao punoljetna odrekla hrvatskog državljanstva, ne može ponovno steći hrvatsko državljanstvo ni po jednoj zakonskoj osnovi, te se propisuje mogućnost ukidanja, odnosno poništavanja rješenja o stjecanju hrvatskog državljanstva, ako je stečeno na temelju braka sklopljenog iz koristi, lažnim predstavljanjem ili prijevarom u upravnom postupku stjecanja državljanstva, odnosno zbog osude naturalizirane osobe u kaznenom postupku za kaznena djela protiv Republike Hrvatske i kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva.²⁴

8. GRANICE, VIZA I SCHENGEN

8.1. UPRAVLJANJE VANJSKIM GRANICAMA

Republika Hrvatska, s ciljem zaštite vanjskih granica, raspolaže sa 6.500 graničnih policajaca i suvremenom tehničkom opremom koja se kontinuirano razvija.

U svrhu nadzora državne granice, granična policija koristi raznu opremu: stacionarne termovizijske uređaje, mobilne termovizijske uređaje, ručne i daljinski upravljane termovizijske uređaje, uređaje za noćni vid, dalekozore, dnevne/noćne nadzorne kamere i sustave, GPS uređaje, osobna vozila, kombije, terenska vozila i motocikle, riječna plovila tipa C i ostalu opremu. U graničnim patrolama policijski se psi koriste za zaštitu i traženje.

²³ <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=3221>

²⁴ <https://mup.gov.hr/vijesti-8/prijedlog-izmjena-zakona-o-hrvatskom-drzavljanstvu/283079>

U cilju jačanja kontrole granica, 2018. godine izgrađene su dvije nove policijske postaje, PGP Maljevac i PGP Tovarnik, koje su financirane kroz projekt IPA 2012. Također, 2018. godine započela je izgradnja/rekonstrukcija triju graničnih prijelaza. Završetak se očekuje u prvoj polovici 2019. godine.

Nadalje, obavljena je nabava vozila, ručnih termovizijskih kamera i prijenosnih dnevnih i noćnih kamera za kontrolu vanjskih granica. Opremu je financirao Fond za unutarnju sigurnost.

Kroz projekt vrijedan 1.640.000,00 eura nabavljeno je 60 terenskih vozila (52 obilježenih plus 8 civilnih), 65 ručnih termovizijskih kamera kroz projekt vrijedan 780.000,00 eura, i 100 prijenosnih dnevno/noćnih kamera (od toga je 10 dodijeljeno policijskim upravama na vanjskim granicama i Mobilnoj jedinici za provedbu nadzora državne granice) projektom vrijednim 25.000,00 eura.

Na Policijskoj akademiji u Zagrebu provedena je obuka policijskih službenika za rukovanje termovizijskim kamerama, nakon čega su kamere isporučene i raspoređene u policijskim postajama.

Također, u 2018. godini nabavljeno je sedam stacionarnih sustava granične kontrole (kamera) na granici s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. Šest njih instalirano je i to na tri lokacije u Policijskoj upravi sisačko-moslavačkoj, jednoj u Policijskoj upravi karlovačkoj, jednoj u Policijskoj upravi ličko-senjskoj i jednoj u Policijskoj upravi dubrovačko-neretvanskoj. U PU dubrovačko-neretvanskoj, po završetku radova na graničnom prijelazu Vitaljina, bit će instalirana još jedna kamera. Vrijednost projekta iznosi 4.700.000,00 eura (75 % financira Fond za unutarnju sigurnost).

Kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje granicama i zaštita vanjskih granica, u tijeku su razni drugi projekti, npr. nabava bespilotnih letjelica s fiksnim krilima, prikolica s termovizijskim kamerama zajedno s vozilima za vuču (4 x 4 pogon), ručnih termovizijskih kamera, naglavnih svjetiljaka, ručnih svjetiljaka, vanjskih multisenzornih jedinica za policijski helikopter (termovizija), vozila za prijevoz policijskih pasa te nabava i obuka policijskih pasa.

Na području upravljanja granicama, Hrvatska je tijekom 2018. godine također surađivala s trećim zemljama. S obzirom na porast broja nezakonitih migranata koji dolaze iz Bosne i Hercegovine, 23. veljače 2018. godine ministri unutarnjih poslova Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine razmotrili su mogućnost jačanja bilateralne policijske suradnje, uključujući nastavak i jačanje suradnje tijekom nadolazeće turističke sezone. S obzirom na važnost učinkovitog upravljanja migracijskim kretanjima, ministri su razgovarali o važnosti provedbe Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o predaji i prijehu osoba kojih je ulazak ili boravak nezakonit i Protokola o provedbi sporazuma o readmisiji te njihove jedinstvene provedbe duž cijele granice.

Nadalje, 2018. godine potpisan je i Memorandum o suglasnosti između Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova Republike Albanije o jačanju suradnje u području granične sigurnosti. Cilj je jačanje međusobne suradnje u cilju sprječavanja nezakonitih migracija i prijetnji sigurnosti granica zemalja sudionica.

Kada je riječ o suradnji u području upravljanja granicama, tijekom 2018. godine provedeno je mnogo mješovitih ophodnji. Sa slovenskom policijom provedena je ukupno 851 mješovita ophodnja, od čega 432 na teritoriju Hrvatske i 419 na slovenskom teritoriju. S mađarskom policijom provedeno je ukupno 230 mješovitih patrola, od čega 116 na teritoriju Republike Hrvatske i 114 na području Republike Mađarske. S bosanskohercegovačkom policijom provedeno je ukupno 1.101 mješovitih patrola, od čega 552 na teritoriju Republike Hrvatske i 549 na području Bosne i Hercegovine.

U cilju daljnjeg jačanja ljudskih resursa u području granica i „Schengena“, tijekom 2018. godine provedeno je mnogo edukacija za policijske službenike. Dodatno stručno usavršavanje kroz sustav širenja znanja na razini policijskih uprava i policijskih postaja uključivalo je sljedeće (tablica 2):

Tablica 2.

Vrsta edukacije	Broj sudionika (policijski službenici)
EU i SCHENGENSKO PRAVO	376
OTKRIVANJE KRIVOTVORENIH DOKUMENATA	528
OTKRIVANJE UKRADENIH VOZILA	193
DRUGA LINIJA GRANIČNE KONTROLE	523
TEMELJNA LJUDSKA PRAVA	310
FUNKCIONALNOST NB MIS-a (Nacionalni informacijski sustav za upravljanje granicom)	290
BORBA PROTIV TRGOVANJA LJUDIMA	140
ANALIZA RIZIKA	400
NADZOR DRŽAVNE GRANICE	104

Na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, 4.552 policajaca upoznato je s edukativnim videom pod nazivom: „Postupak u slučaju izražavanja namjere ili podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu u policijskoj postaji“ putem e-učionica.

Također, službenici granične policije 2018. godine prisustvovali su na sljedećim FRONTEX-ovim programima osposobljavanja (tablica 3):

Tablica 3.

FRONTEX-ov program obuke	Broj sudionika (policijski službenici)
<i>ADVANCED LEVEL DOCUMENT OFFICER COURSE</i>	3
<i>COURSE ON ENHANCED COOPERATION BETWEEN CUSTOMS AND THE BORDER GUARD AT EXTERNAL LAND BORDER CROSSING POINTS</i>	2
<i>PROFILE TRAINING COURSE FOR SCREENING EXPERTS</i>	6
<i>PROFILE TRAINING COURSE FOR DEBRIEFING EXPERTS</i>	1

<i>MID-LEVEL MANAGEMENT COURSE (MLC)</i>	1
<i>SECOND-LINE AIRPORT OFFICERS</i>	3
<i>EBCGT FSO</i>	3
<i>EBCGT LAND BORDER SURVEILLANCE OFFICER TRAINING</i>	5
<i>TRAINING FOR HEART BEAT DETECTOR' (HBD) USERS</i>	3
<i>TRAINING FOR DOG TRAINERS</i>	4
<i>EUROPEAN COURSE FOR CIRAM RISK ANALYSTS</i>	3
<i>TRAIN THE TRAINERS</i>	2
<i>FUNDAMENTAL RIGHTS</i>	2

Pojedine edukacije provedene su u suradnji s policijom Savezne Republike Njemačke, Republike Slovenije i SAD-a.

Dvanaest službenika granične policije, od kojih devet s kopnenih graničnih prijelaza na vanjskoj granici, završilo je 2018. godine naprednu obuku za otkrivanje krivotvorenih dokumenata, koju su održala dva njemačka policijska stručnjaka. U Republici Sloveniji u studenome 2018. godine dva granična policajca s kopnenih graničnih prijelaza sudjelovala su u naprednoj obuci za otkrivanje krivotvorenih isprava, a u prosincu 2018. godine dva policijska službenika sudjelovala su u naprednoj obuci za otkrivanje ukradenih vozila. U sklopu projekta obuke za identifikaciju i provjeru dokumenata u okviru američkog EXBS programa, šest graničnih policajaca sudjelovalo je u obuci održanoj u Dubrovniku od 26. do 29. studenoga 2018. godine.

8.2. VIZNA POLITIKA

Što se tiče vizne politike, tijekom 2018. godine nije bilo značajnijih promjena.

9. NEZAKONITE MIGRACIJE I KRIJUMČARENJE MIGRANATA

9.1. PROMJENE U ZAKONODAVSTVU

Područje nezakonitih migracija regulirano je, između ostalog, Zakonom o strancima, s nekoliko pravilnika, Protokolom o postupanju prema djeci bez pratnje, standardnim operativnim postupcima koji se odnose na tražitelje azila i sporazumima o readmisiji.

Tijekom 2018. godine izmijenjen je i dopunjen Zakon o strancima (NN 130/11., 74/13., 69/17. i 46/18.) i na snagu je stupio Pravilnik o postupanju s državljanima trećih zemalja (NN 68/2018.)²⁵ kao i Pravilnik o besplatnoj pravnoj pomoći u procesu povratka (NN 57/18.)²⁶.

Među ostalim izmjenama Zakona o strancima propisana je nova definicija rizika od izbjegavanja. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima (NN 46/18.)²⁷ izmijenjen je tako da se proširio popis okolnosti koje mogu ukazivati na postojanje rizika od izbjegavanja. Popis okolnosti proširen je, među ostalim, na:

- državljanin treće zemlje koji nema ispravu o identitetu ili putnu ispravu,
- državljanin treće zemlje koji nema osiguran smještaj,
- državljanin treće zemlje koji nema prijavljen boravak,
- državljanin treće zemlje izjavio je da neće izvršavati ili da će onemogućavati izvršenje mjera za osiguranje povratka.

Pravilnik o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku povratka propisuje dva obrasca (obavijest o besplatnoj pravnoj pomoći i izjavu o imovinskom stanju), koji su sada prevedeni na jezik koji stranac razumije. Također, prema Pravilniku uveden je besplatan pravni savjet za svakoga kome je donesena odluka o povratku. Na temelju Pravilnika, Ministarstvo unutarnjih poslova objavilo je Javni poziv za prijavitelje iz područja upravnih sudova u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku za pružanje pravne pomoći državljanima trećih zemalja u postupku povrata.

Pravilnik o postupanju prema državljanima trećih zemalja propisuje izgled i sadržaj obrasca odbijanja ulaska u Republiku Hrvatsku, zapovijedi o vraćanju, rješenja o povratku, rješenja o protjerivanju, upozorenja o odlasku u državu članicu Europskog gospodarskog prostora, potvrde o kratkotrajnom boravku, obrasca europske putne isprave za vraćanje državljanina trećih zemalja koji nezakonito borave i drugih relevantnih dokumenata. Neki su od ovih obrazaca uvedeni s novim Pravilnikom.

9.2. STATISTIKA

U 2018. godini broj nezakonitih prelazaka državne granice povećan je za 70,7 % u odnosu na 2017. godinu iznoseći tako 8,207 nezakonitih prelazaka državne granice (tablica 4). Najveći broj stranaca uhvaćen je u dubini teritorija, ali je također veliki broj stranaca koji su uhvaćeni na državnoj granici ili prihvaćeni od policije drugih država. Najmanji broj stranaca uhvaćen je u blizini državne granice. Prvih pet zemalja porijekla stranaca jesu Afganistan, Pakistan, Turska, Iran i Kosovo.

Najveći porast zabilježen je među građanima Irana. Republika je Srbija tijekom 2018. godine ukinula vize za građane Irana, što je rezultiralo povećanjem pokušaja nezakonitog prelaska državne granice Republike Hrvatske od strane građana Irana, a time i povećanjem

²⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_68_1403.html

²⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_06_57_1171.html

²⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_05_46_860.html

nezakonitih ulazaka građana Irana u teritorij Europske unije. Hrvatska je ukazala na taj problem Europskoj komisiji, nakon čega je Srbija ponovno uvela vizni režim za građane Irana (8. listopada 2018. godine).

Tablica 4.

Nacionalnost	Broj nezakonitih prelazaka državne granice			Mjesto uhićenja			
	2017.	2018.	+ - %	Granični prijelaz	Blizu granice	U dubini teritorija	Prihvaćeni od strane policije drugih država
Afganistan	965	1669	73,0	1.153	30	218	268
Albanija	401	428	6,7	81	32	223	92
Alžir	131	285	117,6	35	21	86	143
Bangladeš	67	255	280,6	93	25	9	128
Bosna i Hercegovina	129	92	-28,7	34	12	35	11
Irak	107	356	232,7	58	33	134	131
Iran	204	900	341,2	219	77	378	226
Kosovo	787	501	-36,3	156	24	225	96
Maroko	61	132	116,4	14	12	47	59
Nigerija	8	11	37,5	2	0	4	5
Pakistan	367	1186	223,2	253	92	165	676
Sirija	196	416	112,2	48	81	176	111
Srbija	92	79	-14,1	21	4	46	8
Tunis	29	83	186,2	21	7	33	22
Turska	517	942	82,2	115	54	602	171
Drugi	747	872	16,7	238	79	318	237
Ukupno	4,808	8,207	70,7	2,541	583	2,699	2,384

Izvor: MUP²⁸

Tijekom 2018. godine zabilježeno je ukupno 619 kaznenih djela okarakteriziranih kao pomoć drugoj osobi u "nezakonitom ulasku, kretanju i boravku u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici EU-a ili potpisnici Schengenskog sporazuma" iz čl. 326. Kaznenog zakona i 620 osoba. U odnosu na 365 kaznenih djela u 2017. godini, kada je prijavljena 321 osoba, porast kaznenih djela porastao je 69,6 %.

28

<https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Statisticki%20pregled%20temeljnih%20osigurnosnih%20pokazatelja%20i%20rezultata%20rada%20u%202018.%20godini.pdf>

9.3. SPRJEČAVANJE NEZAKONITIH MIGRACIJA I KRIJUMČARENJA MIGRANTIMA

S obzirom na činjenicu da se Protokol o postupanju prema djeci bez pratnje kao i Zakon o strancima promijenio, tijekom studenoga 2018. godine, za policijske službenike organizirane su dvije trodnevne edukacije. Više od 50 policijskih službenika iz svih 20 policijskih uprava i iz sva tri prihvatna centra (Ježevo, Tovarnik i Trilj) sudjelovalo je na edukaciji.

Nadalje, kako bi se spriječila nezakonita migracija iz trećih zemalja porijekla i tranzita, dokumentom Ravnateljstva policije „Zajedničke intenzivirane aktivnosti na suzbijanju nezakonitih migracija i svih oblika krijumčarenja“ kojim je naloženo svim policijskim upravama da provode mjere, teritorij Republike Hrvatske podijeljen je u tri zone:

1. državna granica (državna granica i granični prijelazi) - u nadležnosti policijske postaje;
2. područje policijske uprave nadležno za određeni dio granice;
3. u dubini teritorija - odnosno glavni prometni pravci, gradovi itd.

Osim toga, izrađeni su različiti scenariji za borbu protiv nezakonitog prelaska državne granice na kopnenoj granici:

1. Nezakonit prelazak državne granice do 1.000 migranata dnevno
2. Nezakonit prelazak državne granice od 1.000 do 3.000 migranata dnevno
3. Nezakonit prelazak državne granice preko 3.000 migranata dnevno.

Osiguran je zajednički rad svih policijskih ogranka: granične policije, temeljne policije zadužene za održavanje javnog reda, kriminalističke policije, interventne policije i drugih graničnih službi u skladu sa IBM-om.

Planovi za sprječavanje nezakonitih migracija redovito se ažuriraju u skladu s trenutačnom situacijom na terenu.

Sudjelovanje u prioritetu EMPACT-a „Nezakonite migracije“, te značajna i intenzivna suradnja sa zemljama Zapadnog Balkana, EUROPOL-om, INTERPOL-om i provedba bilateralnih sporazuma o međunarodnoj policijskoj suradnji postignuti su i tijekom evaluacijskog razdoblja. Navedeno je postignuto kako putem međunarodne razmjene podataka tako i provođenjem zajedničkih međunarodnih istraga kroz provedbu regionalnih projekata usmjerenih na prijenos iskustava i najboljih praksi država članica EU-a u primjeni međunarodnih standarda na suzbijanje svih oblika ozbiljnog i organiziranog kriminala, uključujući krijumčarenje ljudi.

9.4. PRAĆENJE I IDENTIFICIRANJE NEZAKONITIH MIGRACIJSKIH RUTA

Tijekom 2018. godine Hrvatska je bila domaćin stranim policijskim službenicima u zajedničkim operacijama koje je organizirao FRONTEX, ali je također redovito slala policijske službenike, patrolne brodove i vozila zemljama koje su suočene s velikim migracijskim pritiskom također zajedničkim operacijama koje je organizirao FRONTEX (uglavnom Grčka i Bugarska). Hrvatska je redovito sudjelovala u zajedničkim operacijama koje FRONTEX organizira od početka migracijske krize (uglavnom Grčka i Bugarska na početku migracijske krize).

Na području Republike Hrvatske provedene su zajedničke operacije *Focal Points*, *FOA Western Balkans* i *NO Focal Points Air*.

Zajednička operacija *Focal Points Land* provedena je na graničnim prijelazima: Bajakovo, Tovarnik, Stara Gradiška, Nova Sela i Karasovići. Osim toga, u Dubrovniku se provodila i zajednička operacija *Focal Points Sea*.

Zajednička operacija *FOA Western Balkans* provodila se na području policijskih postaja Bajakovo, Tovarnik i Karasovići.

U operaciji *NO Focal Points Air*, od ožujka do lipnja 2018. godine, dva policijska službenika (1 iz Njemačke i 1 iz Rumunjske) bila su raspoređena u zračnoj luci "Franjo Tuđman".

Republika je Hrvatska također sudjelovala u zajedničkim FRONTEX-ovim operacijama, *Focal Points*, *Coordination Points*, *Poseidon Sea*, *FOA South Eastern*, kao i drugim, provedenim u drugim zemljama EU-a, ali i u trećim zemljama, a posebno u Grčkoj, Bugarskoj, Italiji, Srbiji i Sjevernoj Makedoniji.

U 2018. godini, u okviru FRONTEX-ovih operacija, Hrvatska je pružila potporu kako slijedi (tablica 5):

Tablica 5.

Naziv operacije FRONTEX-a:	Mjesto i aktivnosti:
FOA South Eastern	Helenska Republika - od 25. 4. 2018. do 5. 12. 2018., raspoređena po dva policijska službenika mjesečno i jedno patrolno vozilo; Republika Bugarska (Kalotina) - od 28. 2. 2018. do 7. 11. 2018., raspoređena po dva policijska službenika mjesečno i jedno patrolno vozilo; Republika Bugarska (Malko Tarnovo) - od 12. 9. 2018. do 7. 11. 2018., raspoređeno ukupno deset policijskih službenika i dva patrolna vozila;
NO Focal Points	Republika Bugarska (Kapitan Andreevo) - od 12. 9. 2018. do 10. 10. 2018., jedan policijski službenik; Helenska Republika (Kipi) - od 10. 10. 2018. do 7. 11. 2018., jedan policijski službenik;
NO Coordination Points	Crna Gora (Sukobin) - od 23. 10. 2018. do 20. 11. 2018., jedan policijski službenik; Republika Sjeverna Makedonija (Tabanovce) - od 6. 11. 2018. do 4. 12. 2018., jedan policijski službenik;
JO Themis	Talijanska Republika - od 6. 3. 2018. do 7. 5. 2018., raspoređena dva policijska službenika mjesečno za registraciju nezakonitih migranata;
JO Poseidon 2018	Helenska Republika (Lesvos) - od 1. 2. 2018. do 1. 5. 2018., policijski službenici pomorske policije s brodom tipa B, P-204 "Škabrnja" sudjelovali su u operaciji na otoku Lesvosu za obavljanje poslova vezanih uz borbu protiv nezakonitih migracija i svih oblika prekograničnog kriminala, te su sudjelovali u operacijama traganja i spašavanja na moru;

	Helenska Republika (Lesvos) - od 12. 9. 2018. do 12. 12. 2018., policijski službenici pomorske policije s policijskim brodom P-203 "Krapanj" sudjelovali su u operaciji na otoku Lesvosu za obavljanje poslova vezanih za borbu protiv nezakonitih migracija i svih oblika prekograničnog kriminala, te su sudjelovali u operacijama traganja i spašavanja na moru.
--	---

Dodatni značajan doprinos Hrvatske sigurnosti vanjske granice Europske unije zrakoplovne su baze u Zadru i Splitu koje su stavljene na raspolaganje FRONTEX-ovim zrakoplovima. FRONTEX-ovi zrakoplovi prate migracijska kretanja na granici s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom od 18. srpnja 2018. godine.

10. AKTIVNOSTI PROTIV TRGOVANJA LJUDIMA

10.1. NACIONALNA STRATEŠKA POLITIKA

Vlada Republike Hrvatske usvojila je Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine. Iako je tijekom 2017. godine uspostavljena međuresorna radna skupina s posebnim ciljem izrade nacionalnog strateškog plana za borbu protiv trgovine ljudima za razdoblje 2017.-2020., Plan je usvojen tijekom 2018. godine.

Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine pokriva sva područja aktualnih nacionalnih dokumenata koji se bave pitanjem borbe protiv trgovine ljudima, a predložene mjere i aktivnosti uključuju radno iskustvo svih nadležnih tijela državne uprave, organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija. Posebna pozornost posvećena je daljnjem jačanju suradnje između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova u kaznenim postupcima u slučajevima trgovine ljudima.

Nekoliko usvojenih mjera cilja k jačanju sprječavanja i identifikacije državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovanja ljudima, uključujući: razvoj pokazatelja, smjernica i alata za identifikaciju žrtava trgovine ljudima među migrantima i tražiteljima azila; i provođenje obuka i informativnih radionica o trgovini ljudima za osoblje i volontere koji rade u prihvatnim centrima za tražitelje azila i za tražitelje azila.

10.2. POBOLJŠANJE IDENTIFIKACIJE I PRUŽANJA INFORMACIJA DRŽAVLJANIMA TREĆIH ZEMALJA ŽRTVAMA TRGOVANJA LJUDIMA

Tijekom 2018. godine održane su edukacije za policijske službenike koji su uključeni u borbu protiv trgovine ljudima. Regionalna obuka za policijske službenike u organizaciji Hrvatskog Crvenog križa i Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, održana je u Centru za odgoj i obrazovanje u Osijeku, 25. do 27. rujna 2018. godine, s ciljem poboljšanja mehanizma za identifikaciju žrtava trgovanja među migrantima.

Također, u studenome 2018. godine, u Ljubljani, u Republici Sloveniji, održan je međunarodni radni sastanak policijskih službenika kriminalističke policije i državnih odvjetnika Republike Slovenije i Republike Hrvatske, EUROPOL-a i nizozemskih policijskih službenika na temu "Trgovanje ljudima - žrtve tajvanski građani korišteni za počinjenje nezakonitih djela prijevare na štetu građana Narodne Republike Kine".

10.3. KOORDINACIJA I SURADNJA IZMEĐU KLJUČNIH AKTERA

Tijekom 2018. godine proveden je preventivni projekt „Zajedno“ koji objedinjuje brojne relevantne stručne institucije, organizacije civilnog društva i privatni sektor kako bi zajedno, iz perspektive svojih kompetencija, pridonijele postizanju planiranih ciljeva. Ministarstvo unutarnjih poslova, u suradnji s drugim nadležnim državnim tijelima, institucijama i organizacijama civilnog društva, snažno je usmjereno ka uspostavi učinkovitog nacionalnog mehanizma upućivanja za sprječavanje i suzbijanje trgovine ljudima kao dijela organiziranog kriminala. Koordinirano, pravilno, ciljano obrazovanje, senzibilizacija i sustavna prevencija - ključni su i najučinkovitiji instrumenti u rješavanju ovog pitanja, što je uključeno u ovaj projekt.

Projektne aktivnosti i ciljne skupine bile su, u skladu s karakteristikama svake županije (definirane kritične točke u pogledu trgovine ljudima - zapošljavanje, tranzit i/ili iskorištavanje), određene za svaku policijsku upravu odvojeno kroz 20 komponenti koje sadrže različite preventivne mjere i uvijek su popraćene primjenom 4 ključna modela:

1. MODEL: "SLUŽBENICI POLICIJE SU PROAKTIVNI"
2. MODEL: "ZAJEDNO U ZAJEDNICI"
3. MODEL: "ZNAJE JE MOĆ"
4. MODEL: "NE BUDITE PASIVNI".

Primarni cilj ovoga projekta bio je povezati ključne subjekte društva i motivirati ih da zajednički djeluju u prevenciji trgovine ljudima putem multidisciplinarnog i alternativnog pristupa uz razvijene kooperativne i ciljne inicijative i sustavno djelovanje svih relevantnih sudionika. Sekundarni ciljevi obuhvaćaju smanjenje mračnog broja u smislu pravovremene reakcije odgovornih institucija, organizacija civilnog društva i privatnog sektora, tako imajući stvarni uvid u stvarno stanje i vrste kriminala, uklanjanje potencijalnih kritičnih točaka, motivaciju pasivnih pojedinaca i socijalnih subjekata da reagiraju na društveno neprihvatljivo ponašanje i osnaživanje potencijalnih žrtava u smislu povećanja njihove samozaštite.

Projekt „Zajedno“ provodi se od listopada 2013. godine.

11. POVRATAK I READMISIJA

11.1. OPĆE INFORMACIJE O POSTUPKU POVRATKA

Što se tiče procesa povratka, on se provodi u skladu s propisima opisanim u poglavlju "Nezakonite migracije, uključujući krijumčarenje migranata".

Tijela nadležna za donošenje odluke o povratku organizacijske su jedinice granične policije u sjedištu policijskih uprava (regionalna razina) i policijskih postaja (lokalna razina) i Služba za strance i azil pri Upravi za upravne i inspeksijske poslove u sjedištu MUP-a (nacionalna razina). Tijela odgovorna za provedbu odluke o povratku organizacijske su jedinice granične policije u sjedištu policijskih uprava i policijskih postaja i Prihvatni centar za strance Uprave za granicu u sjedištu MUP-a, kao i dva tranzitna prihvatna centra na regionalnoj razini.

Postoje 3 vrste odluka o povratu:

1. Rješenje s rokom za dragovoljni odlazak („rješenje o povratku“, koji je pravni izraz za ovu odluku)

2. Rješenje o prisilnom udaljenju i zabranom ulaska u EGP („rješenje o protjerivanju”, što je pravni izraz za ovu odluku)

3. Odluka o zabrani ulaska u EGP s rokom za dragovoljno napuštanje (rješenje o protjerivanju s rokom za dragovoljni odlazak).

Prilikom odlučivanja o načinu povratka, prvenstvo se daje dragovoljnom odlasku.

Ovisno o okolnostima svakog pojedinog slučaja, u postupku povratka sudjeluju i druge osobe, osobito u slučaju ranjivih osoba. Skrbnik kojeg imenuje Centar za socijalnu skrb uključen je u slučaju maloljetnika bez pratnje, angažiran je tumač ako stranac ne razumije jezik postupka, zdravstveni su radnici uključeni ako je potrebno provesti liječnički pregled ili ako radnje trebaju poduzeti medicinski stručnjaci te humanitarni radnici koji su uključeni ako je potrebna humanitarna pomoć.

Osoblje nadležno za povratak policijski su službenici za nezakonite migracije. Ovi policijski službenici dio su granične policije i njih oko 350 raspoređeno je u svim policijskim upravama i policijskim postajama.

11.2. STATISTIKA

Tijekom 2018. godine ukupan broj državljana trećih zemalja koji su se vratili u zemlju porijekla bio je 2.212. Od onih koji su se vratili, 1.318 ih je „prisilno” vraćeno (60 %), dok su se 894 vratila „dragovoljno” (40 %). Tijekom 2017. godine ukupan broj državljana trećih zemalja koji su se vratili u zemlju porijekla bio je 2.125, od čega se 1.040 (49 %) vratilo „dragovoljno”, a 1.085 (51 %) prisilno je vraćeno (tablica 6).

Tablica 6.

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Dragovoljni povratak	830	1.250	940	1.040	894
Prisilni povratak	1.415	690	950	1.085	1.318
Ukupno	2.245	1.940	1.890	2.125	2.212

Izvor: Eurostatova migracijska statistika, HR EMN NCP

11.3. JAČANJE SURADNJE S TREĆIM ZEMLJAMA PORIJEKLA I TRANZITA U UPRAVLJANJU POVRATKOM I REINTEGRACIJOM

Republika Hrvatska potpisala je šest bilateralnih sporazuma o readmisiji s trećim zemljama. Ti sporazumi su učinkoviti instrumenti za vraćanje migranata. Za provedbu sporazuma odgovorna je Služba za nezakonite migracije Uprave za granicu u sjedištu MUP-a. Zahtjevi za readmisiju, sukladno s bilateralnim sporazumima o readmisiji, formuliraju i provode policijski službenici za nezakonite migracije unutar organizacijskih jedinica granične policije u sjedištu policijskih uprava i na policijskim postajama.

Kada je pristupila Europskoj uniji, Republika je Hrvatska preuzela sve sporazume o readmisiji koje je EU zaključila s trećim zemljama. Nadalje, odnosno u pogledu osiguranja provedbe svih sporazuma EU-a o readmisiji, Republika Hrvatska je zaključila Provedbeni protokol između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Ruske Federacije o provedbi Sporazuma između Europske zajednice i Ruske Federacije o ponovnom prihvatu od 25. svibnja 2006. godine. Protokol je stupio na snagu 6. listopada 2018. godine.

11.4. PROJEKTI

Ministarstvo unutarnjih poslova provodilo je mnoge projekte vezane uz povratak tijekom 2018. godine. Neki se projekti provode u suradnji s međunarodnim organizacijama ili nevladinim organizacijama.

Na temelju Sporazuma o monitoringu prisilnih udaljenja s Hrvatskim pravnim centrom, monitoring organizacija je 2018. godine provela praćenje 63 prisilna povratka. Cilj projekta jest praćenje prisilnog udaljenja državljana trećih zemalja kako bi se poštovala temeljna ljudska prava državljana trećih zemalja. Monitoring organizacija također je nadzirala uvjete u tri prihvatna centra.

Projekt „Besplatna pravna pomoć u procesu povratka“ također je proveden tijekom 2018. godine. Cilj ovog projekta jest učinkovit i pravičan sustav povratka državljana trećih zemalja. Kao dio projekta, državljanima trećih zemalja koji su u procesu povratka, osigurana je besplatna pravna pomoć. Besplatna pravna pomoć uključuje pravne savjete, sastavljanje tužbi i zastupanje pred Upravnim sudom. Projekt se provodi od 2015. godine, a 2019. godine planira se potpisivanje aneksa sporazuma radi nastavka provedbe ovoga projekta. Trajanje projekta očekuje se do četvrtog kvartala 2020. godine, nakon čega u I. kvartalu 2021. slijedi završno izvješćivanje i zatvaranje projekta.

Drugi je projekt „Prevođenje i širenje mreže prevoditelja za postupak povratka“. Cilj je ovoga projekta učinkovit sustav povratka državljana trećih zemalja u skladu s propisima Europske unije i Republike Hrvatske. Svrha je ovog projekta osigurati da državljani trećih zemalja u procesu povratka imaju prijevod na jezik koji razumiju, a time su i uvjeti za provedbu učinkovitog sustava povratka u skladu sa EU i hrvatskim zakonodavstvom osigurani, čime se pridonosi zaštiti prava državljana trećih zemalja u procesu povratka. Projekt se provodi od 2016. godine, a u drugom tromjesečju 2018. godine potpisan je aneks ugovora čime se nastavio provoditi ovaj projekt čije je trajanje predviđeno do četvrtog tromjesečja 2019. godine; nakon čega u I. kvartalu 2020. godine slijedi završno izvješćivanje i zatvaranje projekta. U sklopu projekta sklopljeni su ugovori s prevoditeljima za pružanje prevoditeljskih usluga, te je sastavljen popis prevoditelja koji se, ako je potrebno, redovito ažurira.

Tijekom 2018. godine izvršeni su radovi na Prihvatnom centru za strance sukladno ugovoru i projektu „Jačanje kapaciteta Prihvatnog centra za strance“. Cilj projekta je jačanje kapaciteta za odgovarajući standard smještaja za nezakonite migrante. To uključuje izgradnju nove kuhinje, praonice, kotlovnice i opremanje. Radovi su započeli 5. listopada 2017. godine.

Ministarstvo unutarnjih poslova potpisalo je 13. prosinca 2018. godine Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava s Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM) za provedbu potpomognutog dragovoljnog povratka. Ukupna vrijednost projekta je 672.000,00 eura, od čega će 75 % ili 504.000,00 eura biti financirano iz Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF-a), dok će se 25 % ili 168.000,00 eura sufinancirati iz državnog proračuna Republike Hrvatske. Projekt će trajati 24 mjeseca. Projekt planira informirati 1.000 državljana trećih zemalja koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj, podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu i drugih državljana trećih zemalja koji se žele dobrovoljno vratiti u zemlju podrijetla ili u treću zemlju. Programom se planira osigurati 200 povrataka u zemlju podrijetla ili drugu treću zemlju te se također planira osigurati 30 paketa reintegracijske pomoći.
